

Opas vesihuoltotoimintojen yhdistämiseen

Vesihuoltolaitosyhdistyksen monistesarja 52

Helsinki 2018

Julkaisun jakelu:

Vesilaitosyhdistys
Ratamestarinkatu 7 B
00520 Helsinki

puh. (09) 868 9010
sähköposti: vvy@vvy.fi
kotisivu www.vvy.fi

ISSN-L 2242-7279
ISSN 2242-7279

ISBN 978-952-6697-46-8

Helsinki 2018

KUVAILELEHTI			
<i>Julkaisija</i>	Suomen Vesilaitosyhdistys ry		
<i>Tekijät</i>	Anni Orkoneva, Tapani Eskola		
<i>Julkaisun nimi</i>	Opas vesihuoltotoimintojen yhdistämiseen		
<i>Julkaisusarjan nimi ja numero</i>	Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 52		
<i>Julkaisun teema</i>	Vesihuollon hallinto ja talous		
<i>Saatavuus</i>	Julkaisu on saatavissa Vesilaitosyhdistyksen verkkosivuilta.		
<i>Tiivistelmä</i>	<p>Suomessa vesihuoltolaitosten yhdistymiset ovat tapahtuneet usein kuntaliitosten yhteydessä, mutta yhdistymisiä on tapahtunut myös vapaaehtoisina ylikunnallisina hankkeina. Yleinen suuntaus näyttää olevan yhä suurempiin laitoskokonaisuuksiin. Laitosten yhdistämisessä esiin nousevat haasteet ovat molemmissa tapauksissa hyvin samankaltaisia. Mikäli yhdistymisessä on kyse ns. monialayhtiöhankkeesta, joissa yhdistyvät energia- ja vesilaitoslaitos eli kaksi eri toimialan organisaatiota, tulee mukaan lisähaasteita. Hallinnollisen yhdistymisen lisäksi laitosten yhdistyminen vaatii myös operatiivisten toimintojen yhdistämistä, mikä on usein vuosia kestävä prosessi. Näistä mainittakoon esimerkkeinä mm. vesihuoltomaksujen, verkkotieto- ja automaatiojärjestelmien, investointiohjelmien tai sopimusten yhtenäistäminen. Laitostoimintojen yhdistämisen aikana usein esiin nousee monia asioita, joita ei alkuvaiheessa ole osattu vielä huomioida. Yhdistyvän laitoksen osalta tärkein voimavara on siirtyvä henkilöstö, jonka hyvinvoinnista tulee pitää erityisen hyvää huolta. Ohjeistusta yhdistymisten suunnitteluun on toistaiseksi Suomessa käytössä melko vähän.</p> <p>Tämän oppaan tarkoituksena on ollut koota yhteen vesihuoltolaitosten yhdistymistä palvelevaa ohjeistusta. Opas on laadittu hyödyntäen taustamateriaalia jo toteutuneista yhdistymisistä sekä haastatteleamalla keskeisiä laitosjohtajia Suomessa. Oppaan ensimmäinen osio käsittelee laitosten hallinnollista ja taloudellista yhdistämistä. Toinen osio keskittyy operatiivisten toimintojen yhdistämisen kuvaukseen, johon on koostettu hyviä käytäntöjä jo yhdistyneiden laitosten kokemusten pohjalta.</p>		
<i>Avainsanat</i>	vesiliikelaitos, vesihuolto-yhtiö, monialayhtiö		
<i>Rahoittaja/toimeksiantaja</i>	Suomen Vesilaitosyhdistys ry		
	<i>ISBN</i> 978-952-6697-46-8	<i>ISSN</i> 2242-7279	
	<i>Sivuja</i> 25+22	<i>Kieli</i> suomi	<i>luottamuksellisuus</i> julkinen
<i>Julkaisun jakelu</i>	Vesilaitosyhdistys, www.vvy.fi		

BESKRIVNINGSLAD			
<i>Publicerat av</i>	Finlands Vattenverksförening r.f.		
<i>Författare</i>	Anni Orkoneva, Tapani Eskola		
<i>Publikationens titel</i>	Anvisningar för fusion av vattenverk		
<i>Publikationsseriens titel och nummer</i>	Vattenverksföreningens duplikatserie nr 52		
<i>Publikationens tema</i>	Administration och ekonomi av vattenverk		
<i>Tillgänglighet</i>	Publikationen finns på Vattenverksföreningens webbsida.		
<i>Sammanfattning</i>	<p>I Finland sker fusioner av vattenverk vanligen i samband med kommunsammanslagningar, fusioner förekommer även frivilligt mellan självständiga kommuner. Den allmänna trenden är att vattenverkens storlek växer. Oberoende om det är fråga om kommunsammanslagning eller frivillig fusion, är utmaningarna mycket liknande. Om de fusionerade vattenverken har en sk mångbranschstruktur, struktur som omfattar flera olika sektorer (tex energi- och vattenverk) medför det ytterligare utmaningar. Förutom den administrativa sammanslagningen måste också de operativa funktionerna fusioneras, vilket brukar bli en mångårig process. De operativa funktionerna är till exempel vatten- och avloppsavgifterna, nätverksinformationen, automationssystemen, investeringsprogrammen och avtalen. Under fusionsprocessen identifierar man ofta nya frågor, som man inte kunnat förutse i början av fusionen. Då verk fusioneras är den viktigaste resursen personalen, vars välbefinnande man måste värna om. I Finland har det inte just funnits tillämpliga riktlinjer och instruktioner för sammanslagning av vattenverk.</p> <p>Denna handledning utarbetades för att samla ihop information och vägledning för fusionering av vattenverk. Arbetet grundar sig på bakgrundsmaterial om genomförda fusioner, och på intervjuer med verksledningen i Finland. Den första delen handlar om sammanslagning av ekonomi och administration. Den andra delen fokuserar sig på sammanslagning av den operativa verksamheten och beskrivningar av metoder och tillvägagångssätt som fungerat bra vid tidigare förverkligade fusioner.</p>		
<i>Nyckelord</i>	vattenverk, vattenverksföretag, mångbranschföretag		
<i>Finansiär/ uppdragsgivare</i>	Finlands Vattenverksförening r.f.		
	<i>ISBN</i> 978-952-6697-46-8	<i>ISSN</i> 2242-7279	
	<i>Sidantal</i> 25+22	<i>Språk</i> finska	<i>Konfidentialitet</i> offentlig
<i>Distribution av publikationen</i>	Vattenverksföreningen, www.vvy.fi		

Esipuhe

Vesihuoltolaitosten kehittämisrahaston hankkeena on valmistunut opas, jonka tarkoituksena on ollut koota yhteen vesihuoltolaitosten yhdistymistä palvelevaa ohjeistusta. Yhdistymiset tapahtuvat yleensä kuntaliitosten yhteydessä, mutta niitä voidaan toteuttaa myös vapaaehtoisina ylikunnallisina hankkeina. Haasteet näissä molemmissa ovat hyvin samankaltaisia.

Opas on laadittu hyödyntäen taustamateriaalia jo toteutuneista yhdistymisistä sekä haastatteleamalla keskeisiä, yhdistymisprosessin läpikäyneitä, laitosjohtajia Suomessa. Oppaan pääkirjoittajana on toiminut Anni Orkoneva Ramboll Finland Oy:stä. Oppaan laadintaa on ohjannut työryhmä, johon ovat kuuluneet pj. Tapani Eskola (Kymen Vesi Oy), Timo Heinonen (Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy), Jouni Lähdemäki (Oulun Vesi), Osmo Seppälä (Vesilaitosyhdistys) sekä Mika Rontu (Vesilaitosyhdistys).

Suuret kiitokset haastatteluun osallistuneille vesihuoltotoimijoille. Lisäksi kiitos Vesilaitosyhdistyksen Anneli Tiaiselle opastekstin kommentoinnista ja asiantuntija-avusta.

Sisällysluettelo

OSIO 1: Johdanto	8
1 Mitä hyötyjä yhdistymisestä on nähtävissä?	10
2 Uuden laitoksen organisaatiomuoto	11
2.1 Liikelaitos	11
2.2 Osakeyhtiö	11
2.3 Kuntayhtymä	12
2.4 Osuuskunnat	13
3 Vesihuolto-organisaatioiden yhdistäminen	14
3.1 Kuntaliitokset.....	14
3.1.1 Liitoskunnissa ei ole yhtiöitä.....	14
3.1.2 Liitoskunnissa on erillisiä vesihuolto-yhtiöitä.....	14
3.2 Useamman kunnan omistamat vesihuolto-yhtiöt.....	15
3.3 Monialayhtiöt.....	15
OSIO 2: Uuden laitoksen perustaminen – valmistelu ja toteutus	16
4 Omistajan näkökulma yhdistymiseen	17
4.1 Nykytilaselvitys / liiketoimintasuunnitelma.....	17
4.2 Vesihuollon kehittämissuunnitelma.....	17
4.3 Toiminta-alue	17
4.4 Omistajatuloutus.....	18
5 Omaisuuden uudelleen arvostaminen	19
5.1 Menetelmät	19
6 Vesihuoltomaksut.....	20
6.1 Maksurakenne, maksut ja niiden määräytymisperusteet.....	20
6.2 Käyttömaksu	20
6.3 Perusmaksu	21
6.4 Liittymismaksu.....	21
6.5 Palvelutoiminnan maksut.....	22
7 Sopimukset ja sitoumukset.....	23
7.1 Liittymis- ja käyttösopimukset.....	23
7.2 Kuntien yhteistyösopimukset.....	23
7.3 Muut sopimukset	24
7.4 Vesiosuuskuntien avustaminen	24
7.5 Suulliset sopimukset.....	24
7.6 Sopimusarkistot.....	24
8 Investointipolitiikka	25
8.1 Uudisrakentamiskohteiden määrittäminen.....	25
8.2 Saneerausohjelma	25
8.3 Toiminta-alueen ulkopuolinen rakentaminen	26
9 Tietojärjestelmät ja automaatio.....	27
9.1 Talous- ja hallintojärjestelmät	27
9.2 Asiakastieto- ja laskutusjärjestelmät.....	27
9.3 Verkkotietojärjestelmät.....	28
9.4 Automaatio- ja hälytysjärjestelmät	28
9.5 Varallolajärjestelmä	28
10 Henkilöstö	29
10.1 Noudatettava työehtosopimus	29
10.2 Henkilöstön oikeudet ja velvoitteet	30
10.3 Henkilöstön muistaminen	31
10.4 Työterveyshuolto	31
10.5 Varallaolokorvaukset.....	31
10.6 Työsuojelu.....	32

10.7	Henkilöstön edustaminen	32
Liitteet	34

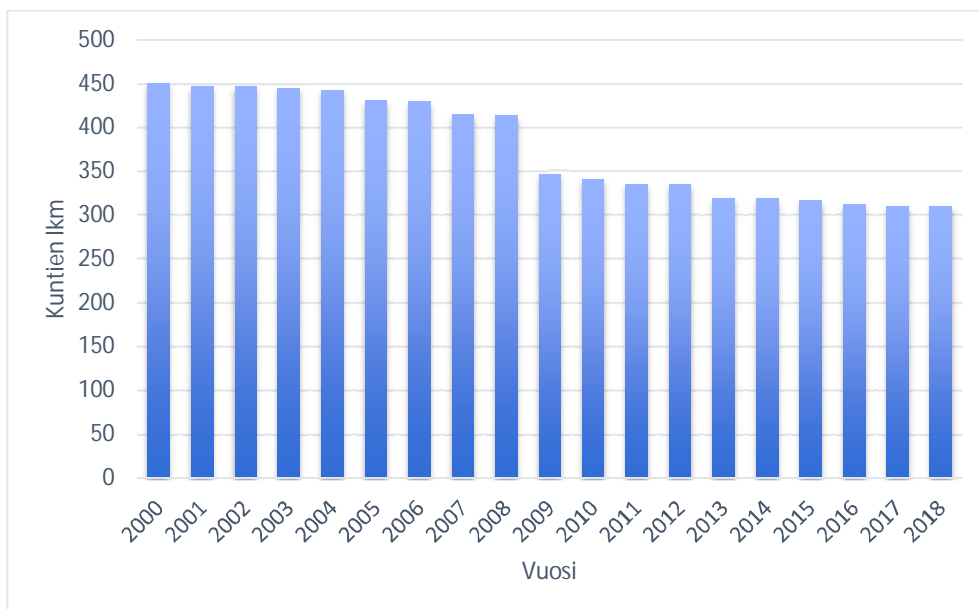
LIITE 1	UUSI VESI OY:N OSAKASSOPIMUS	
LIITE 2	ALUEELLISEN VESIYHTIÖN UUSI VESI OY:N PERUSTAMISSOPIMUS	
LIITE 3	UUSI VESI OY:N YHTIÖJÄRJESTYS	
LIITE 4	UUSI VESI OY:N HENKILÖSTÖSOPIMUS	
LIITE 5	SOPIMUS YHTEISTYÖSTÄ VESIHUOLLON RAKENTAMISESSA JA KEHITTÄMISESSÄ UUSI VESI OY:N JA KAUPUNGIN A VÄLILLÄ	

OSIO 1: JOHDANTO

Lainsäädännössä kunnalle on määritelty alueensa vesihuollon järjestämis- ja kehittämisvelvollisuus. Lisäksi kunnan alaisuudessa toimii valvontaviranomaisia, joiden vastuulla on lakien ja asetusten täyttymisen seuranta. Lainsäädännössä ei ole määritelty, minkälaisella tai kenen omistamalla organisaatiolla vesihuoltoa kunnassa tulisi hoitaa. Kunnan omistamat liikelaitokset ja taseyksiköt tai yhtiömuotoiset laitokset vastaavat pääosin asemakaava-alueiden vesihuollosta, kun haja- asutusalueilla toimivat pääasiassa yksityisomisteiset vesiosuuskunnat.

Suomessa tapahtuu lähes vuosittain kuntaliitoksia, joiden yhteydessä myös vesihuolto-organisaatioita yhdistetään. Kuntien lukumäärä on kuntaliitosten myötä vähitellen pienentynyt (kuva 1). Vuoden 2018 alkaessa Suomessa on 311 kuntaa, eikä vuodenvaihteessa tapahtunut uusia kuntaliitoksia. Kuntaliitoksen tarkoituksena on ratkaista kunnallishallinnon ja -talouden ongelmia, tehostaa kuntaorganisaation toimintaa sekä varmistaa kunnallisten palvelujen pitkän aikavälin saatavuutta. Yhdistyneiden kuntien tehtävänä on muodostaa yhdessä uusi vesihuollon toimintamalli, mikä vaatii uudelleen organisoitumista laitosten sisällä sekä taksojen, johtosääntöjen sekä erilaisten laitostoimintojen ja -järjestelmien, yhtenäistämistä. Vesihuoltolaitosten kannalta merkittäviä kuntaliitoksia ovat olleet muun muassa seuraavat:

- Kuopio (vuosina 2005-2017, 5 kuntaa)
- Joensuu (v. 2009, 3 kuntaa)
- Kouvola (v. 2009, 6 kuntaa)
- Salo (v. 2009, 10 kuntaa)
- Oulu (v. 2013, 6 kuntaa)

Kuva 1. Kuntien lukumäärä on kuntaliitosten myötä vähentynyt (lähde: Kuntaliitto).

Vesihuoltolaitokset ovat myös vapaaehtoisesti liittyneet yhteen ja perustaneet useamman kunnan omistamia vesihuolto-yhtiöitä ilman kuntaliitosta. Yleinen suuntaus näyttää olevan yhä suurempiin laitospaketeiksi. Yhdistymisen taustalla voi olla

esimerkiksi toiminnan alueellistaminen tai tarve yhdistää resursseja. Ylikunnalliset vesihuolto-yhtiöt vastaavat vesihuolopalveluiden toteutuksesta omistajakuntiensa määrittelemällä toiminta-alueella. Osassa tämä yhteistyö on johtanut myöhempään kuntaliitokseen. Yhtiöt ovat myös voineet laajentua alkuperäisen toiminta-alueensa ulkopuolelle kuntiin, jotka ovat myöhemmin tulleet yhtiön osakkaiksi. Suurimpia ylikunnallisia vesihuolto-yhtiöitä maassamme ovat:

- Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy, HS-Vesi (perustettu v. 2001)
- Kymen Vesi Oy (perustettu v. 2007)

Lisäksi useissa kunnissa sähkön ja kaukolämmön tuotanto sekä jakeluverkot on viime vuosikymmeninä yhtiötetty energiayhtiöksi. Pääosin ne ovat edelleen kuntien omistuksessa. Viime vuosina on muutamissa kunnissa myös vesilaitostoiminta yhdistetty energiayhtiöön. Tavoitteena pyritään saavuttamaan synergiaetuja kunnan sisällä, mutta samalla on usein myös tehty kuntakonsernin talous- ja verosuunnittelua. Karkean arvion mukaan monialayhtiöt tuottavat vesihuoltopalveluita jo noin kolmasosalle suomalaisista. Suurimpia monialayhtiöitä, joissa vesihuoltoliiketoiminta on sulautettu energiayhtiöön ovat:

- Jyväskylän Energia Oy (v. 2006)
- Lappeenrannan Energia Oy (v. 2011)
- Seinäjoen Energia Oy (v. 2011)
- Napapiirin Energia ja Vesi Oy (v. 2015)
- Kemin Energia ja Vesi Oy (v. 2016)

Vesi- ja energialaitosten yhdistymisiä on tosin tapahtunut pienehköissä kunnissa jo paljon aiemminkin. Esimerkiksi Kuusamon energia- ja vesiosuuskunta on toiminut jo 1970-luvulta lähtien. Lisäksi maamme suurin monialatoimija on Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY, jossa vesihuoltoliiketoiminta on yhdistetty jätehuoltotoimintaan.

Aloittavan laitoksen organisaatiomuoto voi olla liikelaitos-, yhtiö- tai osuuskuntamuotoinen. Vesihuollon organisaatiomuodolla tai yhdistyvien kuntien ja vesihuoltolaitosten koolla ei sinällään ole yhdistymisprosessin kannalta suurta merkitystä, sillä huomioon otettavat ja ratkaistavat toimenpiteet, ovat hyvin samankaltaisia. Verotusnäkökulmasta kuitenkin liikelaitos ja yhtiö poikkeavat toisistaan merkittävästi, mikä tuleekin ottaa huomioon laitoksen uutta organisaatiomuotoa valittaessa.

Vesihuoltolaitosten yhdistämisen yhteydessä koko vesihuoltopalveluiden tuottamisprosessi on tarkasteltava uudelleen ja samalla toimintamalleja voidaan kehittää vastaamaan paremmin tulevaisuuden haasteita. Toimintamallien uudelleen järjestämisellä on mahdollista saavuttaa myös merkittäviä taloudellisia hyötyjä. Yhdistymisprosessin suunnittelu on tärkeää hoitaa avoimesti ja kaikkia osapuolia kohden reilusti.

Koska vesihuoltolaitosten yhdistymisiä voi tapahtua monella tavalla ja maassamme on jo tapahtunut useita yhdistymisiä, joista saadut kokemukset kannattaa huomioida uusia yhdistymisiä suunniteltaessa, on nähty tarpeelliseksi koota yhteen yhdistymistä palvelevaa ohjeistusta. Tämän oppaan tarkoituksena onkin koota tärkeimmät yhdistymisissä huomioon otettavat asiat ja tarjota näin ollen tukea yhdistymistä suunnitteleville laitoksille tai kunnille. Oppaan ohjeistus perustuu laitoshastatteluiden avulla saatuihin kokemuksiin jo toteutuneista vesihuoltolaitosten yhdistymisistä. Lisäksi taustamateriaalina on käytetty aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja asiantuntijalausuntoja.

1 MITÄ HYÖTYJÄ YHDISTYMISESTÄ ON NÄHTÄVISSÄ?

Vesihuoltolaitosten yhdistymisen taustalla voi olla useita syitä ja usein syyt voivat olla enemmän poliittisia kuin vesihuoltolähtöisiä. On kuitenkin selkeästi nähtävissä, että yhteiskunnalliset muutokset, muun muassa voimistuva muuttoliike maaseudulta kaupunkeihin, sekä kasvavat lainsäädännölliset tavoitteet vesihuoltopalveluiden tuottamiseksi, osin jopa vaativat laitosten yhdistämistä. Lisäksi vesihuoltoalalla on alettu korostaa asiakasnäkökulmaa ja laatu- ja turvallisuusvaatimuksia, jotka asettavat niin ikään vesihuoltotoimijoille uusia velvollisuuksia.

Laitoksen koon kasvattamisella haetaan usein ennen kaikkea paitsi kustannussäästöjä niin myös laitoksen toimintavarmuuden parantamista, esimerkiksi vedenhankinnan turvaamista pohjavesivarjoja jakamalla. Lainsäädännön asettamien vaatimusten ja velvoitteiden toteuttaminen on suuremmassa laitoksessa helpommin varmistettavissa, kun henkilöstön määrä ja ammattiosaaminen sekä tuotantoyksiköiden koko kasvavat. Myös asiakkaat ovat tietoisia suuremman laitoksen palvelutasovastuusta ja yhdistymisen jälkeen osaavat vaatia parempaa palvelua.

Ammattiosaajien riittäminen pienten vesihuoltolaitosten tarpeisiin tulee olemaan tulevaisuudessa haaste. Jo nykyisellään pienissä laitoksissa työntekijät joutuvat usein toimimaan, vesihuoltotöiden ohella, samanaikaisesti monella sektorilla, kuten kadunrakentamisen, kunnossapidon ja kaavoituksen parissa. Näin ollen vesihuoltotehtävien priorisointi ja ammattiosaamisen kasvattaminen on varsin haasteellista. Yhdistyminen suurempaan laitokseen tarjoaa vesihuoltohenkilöstölle toimialaerikoistumisen ja selkeämmät loma-ajat. Rekrytoinneissa suuremman laitoksen vetovoiman on todettu helpottavan vesihuolto-osaajien saatavuutta.

Pienten laitosten ongelmana on ollut, ettei asiakkailta kerättävillä kohtuullisilla vesihuoltomaksuilla kyetä huolehtimaan vesihuoltopalveluista kattavasti. Käytännössä tämä johtaa saneerausvelan kasvamiseen ja omistaja joutuu avustamaan vesihuoltotoimintaa verovaroin. Laitosten yhdistyessä on saavutettavissa selkeitä kustannussäästöjä, jos taloushallinto, asiakaspalvelu ja varastointi yhdistetään sekä materiaalihankintoja ja muita investointeja kyetään tekemään suuremmalle volyymille. Toimintaa voidaan tehostaa myös yhdistämällä laitosten kunnossapito, suunnittelu sekä päivystys eli varallaolo. Vesihuollon hankkeiden läpivienti on kaiken kaikkiaan suuremmassa laitoksessa helpompaa.

2 UUDEN LAITOKSEN ORGANISAATIOMUOTO

Uuden laitoksen organisaatiomuotoon liittyvät kysymykset tulisi ratkaista mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Vaihtoehtoiset organisaatiomuodot ovat yleisimmin kunnallinen liikelaitos tai osakeyhtiö. Olennainen huomioitava asia on yhtiöittämiseen liittyvät varainsiirto-, tulo-, ja arvonlisäveroseuraamukset. Toistaiseksi vesihuoltolaitosten yhtiöittämissä on tapahtunut vielä vähän, joten vakiintuneita verotuskäytäntöjä ei ole syntynyt. Näin ollen verottajalta on tarpeen hakea verotuksen ennakkoratkaisua, jota on haettava kullekin verolajille erikseen, mutta sitä on järkevää hakea ennen kaikkea varainsiirtoverotuksesta ja tarvittaessa tulo- ja arvonlisäverotuksesta.

2.1 LIIKELAITOS

Liikelaitos on yleensä yhden kunnan omistama laitos, joka on julkisoikeudellinen ja osa kuntaa. Liikelaitokseen sovelletaan kuntalakia ja kunnallishallinnon keskeisiä sääntöjä ja periaatteita. Sen tarkoituksena usein on ensi sijassa tuottaa yhteiskunnallisia palveluita.

Liikelaitoksen ohjaus tapahtuu viime kädessä kunnanvaltuuston asettamien taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden avulla. Lisäksi johtokunta taikka kunnanhallitus voivat asettaa liikelaitokselle sitovia tavoitteita. Käytännössä liikelaitoksen tehtävänä on tuottaa budjetissa mainittu ylijäämä kunnalle.

Kunnallisen liikelaitosmallin selkeänä etuna on vapautus tulo- ja varainsiirtoverosta. Sen sijaan liikelaitos on velvollinen maksamaan asetetun tuottotavoitteen mukaista korkoa tai ylijäämäpalautusta emokunnalle.

2.2 OSAKEYHTIÖ

Yksityisoikeudellisen osakeyhtiön toiminnan ensisijaiset päämäärät ovat yleensä liiketaloudelliset ja sen toimintaa säätelee ensi sijassa osakeyhtiölaki (624/2006), ja lisäksi osakaskuntien kesken laadittavat osakassopimus, perustamissopimus ja yhtiöjärjestys. Osakeyhtiöön ei sovelleta kuntalakia.

Osakeyhtiön ohjaaminen perustuu osakeyhtiölain menettelyihin. Ylintä päätäntävaltaa käyttää yhtiökokous, joka mm. valitsee hallituksen. Hallitus ohjaa toimitusjohtajaa. Osakeyhtiön rahoituksesta vastaavat sen omat toimielimet, hallitus ja toimitusjohtaja. Rahoitus haetaan usein kunnan ulkopuolelta kilpailuttamalla (investoinnit) tai omistajalainalla.

Uutta vesihuoltoyhtiötä perustettaessa on verotusnäkökulma huomioitava tarkemmin kuin liikelaitoksen kohdalla, sillä tuloverolain (1535/1192) nojalla osakeyhtiö on velvollinen maksamaan liiketuloksestaan tuloveroa valtiolle. Osakeyhtiön päätöksistä ei voida kunnallisen vesihuoltolaitoksen tavoin valittaen hakea muutosta, mikä mahdollistaa liikelaitosta nopeamman päätöksenteon esimerkiksi hankinnoissa.

Osakeyhtiölain mukaisesti kaikkia osakkeenomistajia tulee kohdella tasapuolisesti. Mikäli joku omistajakunnista omistaa yli puolet yhtiön osakkeista, tulee yhtiöstä kunnan tytäryhtiö. Tytäryhtiötä koskevaa ohjeistusta voi tällöin esiintyä kunnan konserniohjeissa. Konserniohjeissa ei kuitenkaan saa olla yhtiön osakas- ja perustamissopimuksen tai

yhtiöjärjestyksen kanssa ristiriitaisia määräyksiä. Mikäli taas kunnan omistusosuus yhtiöstä on alle puolet, toimii yhtiö kunnan osakkuusyhtiönä.

Taulukko 1. Osakeyhtiön toimintaa ohjaavat keskeiset sopimukset

Nimi	Merkitys	Keskeinen sisältö
Osakassopimus	Ensijainen omistajia sitova sopimus, jonka tarkoituksena on vahvistaa periaatteet, joiden puitteissa osakaskuntien yhteistoiminta yhtiössä tapahtuu.	-yhtiön hallinto & hallituspaikkajako -osakaskuntien omistusosuudet -yhteistyö omistajakuntien kanssa -henkilöstön siirtyminen & ehdot -omaisuuden siirto -omistuspuhjan laajentaminen -maksujen yhtenäistäminen -yhtiön aloittaminen -erimielisyyksien ratkaiseminen -toiminta-alueen määritysperusteet -sopimusten siirtyminen -verkostotietojen ylläpito
Perustamissopimus	Omistajakuntien välinen sopimus, jossa ennen yhtiön aloittamista sovitaan yhtiöjärjestyksessä määritettävistä asioista.	-yhtiön toiminnan aloittamisajankohta -siirtyvä omaisuus -osakkeenomistajien osakemerkinnät & osakkeiden maksaminen -yhtiöjärjestys -hallituksen jäsenet ja varajäsenet -hallituksen puheenjohtaja -yhtiön tilintarkastaja
Yhtiöjärjestys	Määrätään osakeyhtiölain vaatimuksista	-yhtiön nimi & toimiala -pääoma -yhtiön osakelaji & äänioikeus -hallituksen koko, toimikausi & mahdolliset ikärajoitteet -toimitusjohtaja -tilikausi & tilintarkastaja -yhtiökokouksen koollekutsuminen, aika & käsiteltävät asiat -yhtiöjärjestyksen muuttamisperiaatteet -suostumus- & lunastuslauseke mahdollisia osakejärjestelyjä varten

2.3 KUNTAYHTYMÄ

Vesihuoltolaitostoiminnat voivat yhdistyä myös kuntayhtymämuodossa. Maassamme on viisi tukkuvesitoimintaa harjoittavaa kuntayhtymää ja yksi vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymä. Liikelaitoskuntayhtymä on organisaatiomuotona harvinainen. Varsinaisia vesihuoltoliiketoimintaa harjoittavia kuntayhtymiä on vai yksi, edellä mainittu Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY, joka huolehtii neljän pääkaupunkiseudun kaupungin vesihuoltopalveluista.

2.4 OSUUSKUNNAT

Tässä oppaassa ei käsitellä yksityiskohtaisemmin vesihuolto-osuuskuntien yhdistymistä. Osuuskuntien sulautumisesta tai osuuskunnan yritysmuodon muuttamisesta säädetään osuuskuntalaissa (421/2013). Lisäksi aiheesta on julkaistu mm. Kuntaliiton opas ”Vesiosuuskunnat, kuntien vesihuoltolaitokset ja kunnat” (2013).

Maassamme on pienten osuuskuntien lisäksi myös suurehkoja vesiosuuskuntia, jotka huolehtivat kunnan keskustaajaman tai jopa koko kunnan vesihuoltopalveluista. Näiden osalta vesihuoltotoimintojen yhdistämiseen liittyvät toimenpiteet ja huomioon otettavat asiat ovat periaatteessa varsin yhdenmukaisia muiden edellä mainittujen organisaatiomuotojen kanssa.

Suurissa vesiosuuskunnissa on viime vuosina tapahtunut mm. kunnan viemärlaitostojen yhdistämisiä vesiosuuskunnan toimintaan (Kannuksen Vesiosuuskunta) sekä vesiyhtiön (Lohtajan Vesihuolto Oy) yhdistämisiä vesiosuuskuntaan (Kannuksen Vesiosuuskunta).

3 VESIHOLTO-ORGANISAATIOIDEN YHDISTÄMINEN

3.1 KUNTALIITOKSET

Kuntaliitoksessa liittyvien kuntien omaisuus, velat ja velvoitteet siirtyvät suoraan uudelle kunnalle. Tämä koskee myös kuntien vesihuolto-omaisuuksien yhdistämistä. Useimmiten kuntaliitossopimusten yhteydessä on sovittu, miten vesihuoltoasiat uudessa kunnassa järjestetään. Lisäksi on syytä sopia, kuinka huleveden hallinta uudessa kunnassa järjestetään. Huleveden hallinnasta on säädetty 1.9.2014 voimaantulleessa vesihuoltolain muutoksessa sekä maankäyttö- ja rakennuslain muutoksessa.

3.1.1 Liitoskunnissa ei ole yhtiöitä

Mikäli liittyvissä kunnissa vesihuolto toimii liikelaitoksena tai kunnan taseyksikkönä, vesihuolto-organisaatioiden yhdistäminen on tällöin melko suoraviivaista. Yhdistyvien kuntien vesihuolto-omaisuus, velvollisuudet ja oikeudet siirtyvät sellaisinaan uuteen, syntyvään kuntaan ja sen vesihuoltolaitokselle. Uuden kunnan vesihuoltotoimintaa on tällöin luonnollisinta jatkaa vesiliikelaitoksena. Vesihuolto-omaisuudet siirretään suoraan kirjanpitoarvoistaan ja koska vastaanottavana laitoksena on kunnallinen liikelaitos tai taseyksikkö, ei kiinteän omaisuuden siirrosta tarvitse maksaa varainsiirtoveroa.

3.1.2 Liitoskunnissa on erillisiä vesihuolto-yhtiöitä

Mikäli liittyvien kuntien joukossa on sekä liikelaitos- että yhtiömuotoisia laitoksia, sovitaan kuntaliitossopimuksessa, jatketaanko uuden kunnan vesihuoltotoimintaa liikelaitos- vai yhtiömuodossa. Pääsääntöisesti liittyvien kuntien vesihuolto-omaisuudet ja osakeyhtiöiden osakkeet siirtyvät uudelle kunnalle kirjanpitoarvoistaan. Jos omaisuuden siirto tapahtuu muulla kuin kirjanpitoarvolla, voi syntyä veroseuraamuksia.

- Mikäli uuden kunnan vesihuoltotoimintaa päädytään jatkamaan liikelaitosmuodossa, kannattanee uusi liikelaitos rakentaa suurimman liittyvän kunnan liikelaitoksen pohjalle ja purkaa yhtiöt lakkauttamalla.
- Mikäli vesihuoltotoimintaa päädytään jatkamaan uuden kunnan omistamassa yhtiössä, helpoin tapa on sulauttaa liittyvien kuntien yhtiöt. Sulautuvien yhtiöiden omaisuus ja velat siirtyvät uudelle yhtiölle kirjanpitoarvoistaan ja osakkeet jäävät kuntaan.

Entisten liikelaitosten tai taseyksiköiden omaisuus luovutetaan liiketoimintakaupan tai -siirron kautta uudelle yhtiölle joko apporttina, velaksi tai näiden yhdistelmänä. Omistajakunta määrittää kauppahinnan. Jos kauppahinta jää alle kirjanpitoarvon, kunnalle syntyy tappiokirjaus.

3.2 USEAMMAN KUNNAN OMISTAMAT VESIHUOLTOYHTIÖT

Uudelle, perustettavalle alueelliselle vesihuoltoyhtiölle omaisuus voidaan siirtää joko liiketoimintakaupalla, liiketoimintasiirtona tai sulautumisen kautta. Liiketoimintakauppa on yleisimmin käytetty tapa kunnallisten vesiliiketoimintojen siirtämiseen yhtiölle. Tällöin yhdistyvät liikelaitokset myyvät vesihuolto-omaisuutensa vesihuoltoyhtiölle. Kauppahinta määräytyy omaisuuden käypien arvojen perusteella, mikä vaatii omaisuuden uudelleen arvostamista. Kunkin osakaskunnan vesihuolto-omaisuus tulee arvostaa samoilla periaatteilla.

Kauppahinta on myyjälle veronalaista tuloa. Liiketoimintakaupan yhteydessä uusi yhtiö on velvollinen maksamaan varainsiirtoveroa siirrettävistä kiinteistöistä, rakennuksista ja rakenteista 4 % ja osakkeista 1,6 %. Rakennuksia ja rakenteita on kuitenkin usein jätetty kunnan omistukseen, jolloin kunta voi periä niistä käypää vuokraa. Arvonlisäveroseuraamuksia ei omaisuuden siirrosta yleensä koidu, kun uusi vesihuoltoyhtiö jatkaa arvonlisäveronalaista vesihuolto liiketoimintaa.

Liiketoimintasiirto on liiketoimintakaupan eräs muoto, joka eroaa liiketoimintakaupasta verotuksellisesti. Liiketoiminnan siirtoa koskevat säännökset edellyttävät, että koko vesihuolto liiketoimintaan liittyvä omaisuus velkoineen siirtyy uudelle yhtiölle kirjanpitoarvostaan. Liiketoimintasiirron kautta uudelle yhtiölle tapahtuvasta omaisuuden luovutuksesta ei koidu veroseuraamuksia, lukuunottamatta varainsiirtoveroa, joka on selvitettävä erikseen.

Mikäli yhdistyvät vesihuoltolaitokset ovat jo valmiiksi yhtiömuotoisia, on sulautumisen kautta tapahtuva vesihuolto-omaisuuden siirto helpoin menettely. Tällöin yhdistyvien vesihuoltoyhtiöiden omaisuudet siirretään vastaanottavalle yhtiölle kirjanpitoarvoistaan. Sulautumisen kautta tapahtuvasta omaisuuden siirrosta ei tavallisesti koidu veroseuraamuksia lukuunottamatta varainsiirtoveroa.

3.3 MONIALAYHTIÖT

Jos päädytään yhdistämään vesilaitos energiayhtiöön, on yhdistymisprosessi melko sama riippumatta siitä, toimiiko vesihuoltolaitos jo yhtiönä vai liikelaitoksena. Yleensä energiayhtiö on vanhempi ja vakiintuneempi ja lisäksi taseeltaan ja liikevaihdoltaan suurempi. Näin ollen se toimii sulautumisessa tai liiketoimintakaupassa vastaanottajana.

Toimialakohtaisen tulosseurannan ja talouden läpinäkyvyyden kannalta voi olla järkevää muodostaa vesihuoltoyhtiöstä energiayhtiön tytäryhtiö. Vesihuoltolain (VHL 20 §) mukaan kunnan tai yrityksen tulee kirjanpidossaan eriyttää vesihuolto muista toiminnoista. Talouden eriyttämisvaatimusta täsmennettiin vuonna 2014 erityisesti monialayhtiöitä silmälläpitäen. Vesihuolto liiketoiminnan kustannukset on katettava vesihuoltopalveluista perittävillä asiakasmaksuilla. Toimialojen välinen ristiinsubventointi monialayhtiöissä ei ole vesihuoltolain mukaan sallittua. Muun lainsäädännön pohjalta esimerkiksi energiayhtiö ja sen tytäryhtiönä toimiva vesiyhtiö voivat kuitenkin antaa konserniavustusta toisilleen. Tytäryhtiömallia puoltaa sekin, että mikäli kunta päätyisi myymään energiayhtiön, voidaan tytäryhtiönä toimiva vesiyhtiö jättää kunnan omistukseen.

OSIO 2: UUDEN LAITOKSEN PERUSTAMINEN - VALMISTELU JA TOTEUTUS

Seuraavassa luvussa käydään läpi tärkeimpiä huomioon otettavia asioita uutta vesihuoltolaitosta perustettaessa. Tärkeimmät huomioitavat asiat on esitetty myös aikajanana alla. Yhdistymisen valmistelu-aikaa on tarpeen varata riittävästi, laitoshastatteluista saadun kokemuksen perusteella vähintään vuosi. Tänä aikana tulee valmistella ja päättää mahdollisimman pitkälle etenkin laitoksen organisaatioon ja talouteen liittyvät asiat. Mitä pidemmälle valmistelevalle työlle saadaan vietyä, sitä tehokkaammin uusi laitos voi aloittaa toimintansa. Hyvästä valmistelutyöstä huolimatta moni käytännön asia tulee joka tapauksessa ratkaistavaksi päivittäistoiminnan yhteydessä. Siksi laitoksen johtoon tulisi valita henkilöitä, joilla on riittävästi tietotaitoa laitostoiminnan käynnistämiseen.

Taulukko 2. Yhdistymiskehityksen aikajana.

Yhdistyminen		
Valmistelu-aikaa vähintään 1 v.	Ensimmäinen toimintavuosi	Myöhemmin laitoksen tarpeiden mukaan
<ul style="list-style-type: none"> - Organisaatiomuodon valinta - Nykytilaselvitys & omaisuuden arvostus - Omistajatuloutuksen periaatteet - Sopimuksien läpikäynti - Asiakastietojärjestelmien yhtenäistäminen - Henkilöstösopimuksen valmistelu 	<ul style="list-style-type: none"> - Toiminta-alueen rajaus - Vesihuoltomaksujen yhtenäistäminen - Investointien (uudisrakentamisen ja saneerauksien) suunnittelu - Mahdolliset sopimusmuutokset - Henkilöstösopimuksen periaatteiden toteuttaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Tietojärjestelmien yhdistäminen - Verkkotiedon mahdolliset kartoitukset - Sopimusarkistojen yhtenäistäminen & sähköistys

4 OMISTAJAN NÄKÖKULMA YHDISTYMISEEN

4.1 NYKYTILASELVITYS / LIIKETOIMINTASUUNNITELMA

Vesihuoltolaitosten yhdistämistä suunniteltaessa, olipa kyseessä sitten kuntaliitos tai vesihuoltoyhtiön perustaminen, on ensivaiheessa tärkeää selvittää omistajakuntien tahtotila. Uusi vesihuoltotoimija tarvitsee toimintansa perustaksi nykytilaselvityksen tai liiketoimintasuunnitelman, joka tulisi luoda vesihuollon päämääriä, eikä kuntapoliittisia päämääriä edistäen.

Liiketoimintasuunnitelma tulee luoda realistisesti huomioiden mm. uusien verkostojen rakentaminen, peruskorjaustarpeet ja niiden rahoitustapa. Näiden, käyttökulujen ja omistajatuloutuksen perusteella tehdään arvio vesihuoltomaksujen kehityksestä. Ohjelmaa luotaessa on huomioitava lainsäädännön vaatimukset sekä vesihuollon kehittämissuunnitelmassa määritellyt toimet. Liittyviä vesihuoltolaitoksia on kohdeltava tasapuolisesti. Erityisesti yhtiöittämisessä vanhat kuntarajat on alusta lähtien syytä unohtaa ja lopettaa kuntakohtaisten kustannusten seuranta.

4.2 VESIHUOLLON KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Vuonna 2014 voimaan tulleen vesihuoltolain muutoksen myötä vesihuollon kehittämissuunnitelman laatiminen ei ole enää pakollista mutta kylläkin suositeltavaa. Yhdistymisen valmisteluvaiheessa on tarpeen päivittää kunnan/kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmat vastaamaan uutta tilannetta.

Kehittämissuunnitelman sisällölle ei ole lainsäädännössä määritelty yksityiskohtaisia vaatimuksia, vaan suunnitelmassa tulee arvioida paikallisiin olosuhteisiin parhaiten soveltuvat toimet. Päättävöitteena on yksilöidä kunnan tai kuntien asemakaava- ja haja-asutusalueilla toimivien vesihuoltolaitosten toiminta-alueet ja niiden suunnitellut laajennukset. Lisäksi suunnitelmassa tulisi tarkastella vedenhankinnan ja jätevedenkäsittelyn mahdollisuuksia tulevaisuudessa, vesihuoltoverkostojen korjausvelkaa sekä vesihuollon hallinnon järjestämistä.

Vesihuollon kehittämissuunnitelman tulee kytkeytyä kunnan maankäytön suunnitteluun. Kuntaliitoksessa uuden kunnan vesihuoltolaitoksen kehittäminen seurailee jatkossakin paljolti kunnan asemakaavoitusta. Pääperiaate on sama vesihuoltoyhtiön kohdalla.

4.3 TOIMINTA-ALUE

Uusi vesihuoltotoimija esittää itselleen uuden toiminta-alueen, jonka kunta tai kunnat hyväksyvät. Aikaisempien kuntakohtaisten toiminta-alueiden sijasta uudella laitoksella yhdenmukaisesti määritetty, yksi yhtenäinen, kaikki osakaskunnat käsittävä, toiminta-alue. Useamman kunnan alueella toimivan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksyy jokainen kunta erikseen.

Toiminta-alueen määrittämistä koskevaa sääntelyä täsmennettiin vesihuoltolain muutoksen yhteydessä vuonna 2014. Toiminta-alueiden kattavuus on kytketty toteutuneeseen tai suunniteltuun yhdyskuntakehitykseen, kuitenkin siten, että vesihuoltolaitoksen on kyettävä huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta toiminta-alueella taloudellisesti ja asianmukaisesti. Toiminta-aluetta on mahdollista myös

supistaa, mikäli olosuhteet, esimerkiksi vesihuoltopalvelujen tarpeen suhteen, ovat jollakin alueella muuttuneet vaikkapa asutuksen vähenemisen vuoksi.

4.4 OMISTAJATULOUTUS

Uudessa vesihuoltolaitoksessa on määritettävä periaatteet omistajatuloutukselle. Vesihuoltolain mukaan vesihuollon maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle (VHL 18 §). Omistajatuloutuksen tai kohtuullisen tuoton perusteita ei ole kuitenkaan lainsäädännössä yksityiskohtaisemmin määritelty. Vesihuoltolaitosten omistajakunnat soveltavatkin omistajatuloutukseen monia erilaisia mekanismeja ja määrittelyperiaatteita. Yleisesti käytettyjä ovat muun muassa omistajalainan korko, erilaiset vuokratkorvaukset ja vesiyhtiöissä myös osinkotuotot.

Monet kunnat ovat yhtiöittäneet vesilaitoksensa kaupalla, joka on rahoitettu ainakin osin pääomallainalla. Tällöin kunta voi periä yhtiöltä vesihuoltolain mukaista kohtuullista lainan korkoa. Yhtiön maksamat korot ja vuokrat ovat kuluja ennen veroja, joten niiden osuudesta vesiyhtiön liikevoitossa yhtiön ei tarvitse maksaa tuloveroa. Kunnan ei kannata pyrkiä verotettavien osinkotuottojen kautta tapahtuvaan tuloutukseen. Monialayhtiöissä tosin energiayhtiö usein jakaa omistajalleen verotettavaa osinkoa.

Perustamisvaiheessa vesilaitosomaisuuden lisäksi uudelle vesihuoltoyhtiölle on tarpeen antaa tarpeellinen käyttöpääoma rahana, jotta toiminta saadaan käyntiin ennen vesilaskutuksella kertyvää tuloa. Kilpailutettu omistajakuntien takaama laina on yleensä edullisin rahoitusmuoto. Usein omistajakunnat päättävät ottaa lainan vakuudeksi sovitun kertaluonteisen takausmaksun tai takausprovision. Yhtiön tarvitsema laina voidaan antaa myös ns. konsernivelkana, joka on kuitenkin useimmiten kaupalliseen lainaan verraten kalliimpaa. Konsernivelka ei kuitenkaan tarvitse erillistä takausmaksua. Yhtenä vaihtoehtona lainan vakuudelle ovat myös yhtiön omaisuudesta muodostetut panttikirjat. Panttikirjavakuudella voidaan merkittävästi nopeuttaa rahoituksen saantia, mutta tällaisen lainan korkomarginaali on useimmiten kuntatakausta korkeampi.

5 OMAISUUDEN UUELLEEN ARVOSTAMINEN

Yhdistyvien vesihuoltolaitosten omaisuuden uudelleen arvostaminen on ehdottoman tärkeää etenkin vesihuolto-yhtiötä perustettaessa, sillä omaisuuden arvostus toimii pohjana kauppahinnan ja uuden yhtiön taseen muodostamiselle. Yhtiön osakkeiden omistussuhteet voidaan myös jakaa suoraan yhdistyvien laitosten omaisuussuhteilla. Kuntaliitoksessa omaisuuden arvostamista ei tehdä, vaan omaisuus on siirretty suoraan kirjanpitoarvoistaan.

Vesihuolto-omaisuuden arvon määrittämiseen ei ole toistaiseksi olemassa yhtenäisiä periaatteita ja se voidaan määrittää esimerkiksi nykykäyttöarvon, tuottoarvon tai nykyisen kirjanpitoarvon perusteella. Laitoshaastatteluiden perusteella yleisimmin omaisuuden arvostus on perustunut nykykäyttöarvoon. Toisinaan rinnalle on määritetty myös tuottoarvo. Olennaista on, että kunkin laitoksen omaisuus arvostetaan samoilla periaatteilla.

5.1 MENETELMÄT

Omaisuuden arvostaminen alkaa vesihuolto-omaisuuden yksilöimisellä, jossa kartoitetaan, millaisista osista kunkin laitoksen omaisuus koostuu. Yksilöinnin perusteella suoritetaan omaisuuden arvonmääritys.

Vesihuoltolaitoksen taseessa näkyvä kirjanpitoarvo ei sellaisenaan kerro käyttöomaisuuden todellista arvoa, sillä se perustuu laitoksella käytössä olleeseen poistomenettelyyn eikä huomioi esimerkiksi investointiavustuksilla rahoitettua osuutta. Näin ollen yhdistyvien laitosten kirjanpitoarvot eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Nykykäyttöarvo määritetään laskemalla omaisuuden jälleenhankintahinta, josta tehdään käyttöiän mukaiset poistot. Jälleenhankintahinta kuvaa omaisuuden rakentamiskustannuksia nykyisellä hintatasolla ja menetelmillä. Käyttöiän mukaiset poistot määritetään teknistaloudellisiin pitoaikoihin perustuen. Nykykäyttöarvo ei kerro vesihuoltolaitoksen tuottavuudesta tai taloudenpidosta ja näin ollen sen rinnalle voi olla tarpeen määrittää tuottoarvo.

Tuottoarvon määrittäminen perustuu ennusteisiin vesihuoltolaitoksen liiketoiminnan kehityksestä tulevaisuudessa eli omaisuuden tuottojen ja siihen kohdistuvien menojen arviointiin. Omaisuuden arvon määrittämismenetelmiä on tarkemmin kuvattu muun muassa raportissa ”Vesihuoltolaitosten arvonmäärittämisperiaatteiden vakiointi” (Pöyry Finland Oy, 2013) ja Kuntaliiton julkaisussa ”Vesiosuuskunnat, kuntien vesihuoltolaitokset ja kunnat” (2013).

Omaisuuden arvon määrittäminen voi muodostua haastavaksi, mikäli vesihuoltolaitoksen omaisuustiedot ovat kovin puutteelliset. Usein etenkin verkoston ikätiedot ovat epävarmoja, jolloin poistoaikojen määrittäminen voi vääristyä. Arvotusvaiheeseen tulee varata riittävästi aikaa ja resursseja, sillä pitkälti sen perusteella toteutuu yhdistetyn vesihuoltolaitoksen talousasema.

6 VESIHUOLTOMAKSUT

6.1 MAKSURAKENNE, MAKSUT JA NIIDEN MÄÄRÄYTYMISPERUSTEET

Vesihuoltolaitosten perimiä vesihuollon maksuja ohjaa vesihuoltolaki. Vesihuoltolain mukaan vesihuoltomaksujen tulee pitkällä aikavälillä kattaa kaikki vesihuoltopalvelujen tuottamisesta laitoksille aiheutuvat kustannukset. Kustannusten kattaminen täysimääräisesti on välttämätöntä laitoksen pitkän aikavälin toimintaedellytysten varmistamiseksi. Lisäksi maksujen tulee olla kohtuulliset ja tasapuoliset ja niihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle.

Vesihuoltolaitosten yhdistyessä on selvitettävä hyvissä ajoin laitoksilla käytössä olleet maksut, niiden määräytymisperusteet ja niitä säätelevät päätökset. Vesihuoltomaksut on yhdenmukaistettava mahdollisimman pian, jonka jälkeen uudella laitoksella on käytössään yhtenäinen maksurakenne ja maksut. Toisinaan on käytetty esimerkiksi vuoden pituista siirtymäkautta maksujen yhtenäistämiseksi. Jo ennen laitosten yhdistymistä maksuja voi olla järkevää mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaistaa.

Sopimusehtojen muutoksista on, vesihuoltolain mukaisesti, tiedotettava asiakasta kuukausi etukäteen, mutta yleisten toimitusehtojen muutoksesta kolme kuukautta ennen uusien toimitusehtojen voimaantuloa. Mikäli kaikki asiakirjat (hinnastot, sopimusehdot ja yleiset toimitusehdot) toimitetaan samalla kertaa asiakkaalle, tulee ennen muutosten voimaantuloa varata aikaa vähintään kolmea kuukautta lähettämisestä.

Vesihuoltolaitosten maksuja koskevissa ohjeissa ja suosituksissa (2017) suositellaan hinnoittelun muuttamista vähitellen niin, että tulevaisuudessa vesihuoltolaitokset keräisivät 50 % tuloistaan perusmaksuilla ja 50 % käyttömaksuilla. Uuden laitoksen maksurakennetta suunniteltaessa on huomioitava myös paikalliset erityisolosuhteet. Uudessa organisaatiossa vanhat kuntarajat eivät voi enää toimia maksujen määräytymisperusteena. Käyttö-, perus-, ja liittymismaksua suositellaan perittäväksi erikseen talousvedelle, jätevedelle ja huleveden viemäröinnille, mikäli uusi vesihuoltolaitos näiden palvelujen tuottamisesta vastaa. Vesihuollon maksuja ja niiden määräytymisperusteita on kuvattu tarkemmin Vesilaitosyhdistyksen julkaisussa ”Vesihuoltolaitoksen maksuja koskevat ohjeet ja suositukset” (2017).

Organisaation kotisivuille tulisi pikaisesti yhdistymisen jälkeen julkaista hinnastot ja sopimus- ja toimitusehdot. Niiden tulisi olla siellä saatavilla, vaikka ne tulee lähettää asiakkaille myös postitse.

6.2 KÄYTTÖMAKSU

Käyttömaksun määräytymisperusteena on kiinteistön käyttämän talousveden ja poisjohdettavan jäteveden määrä ja laatu. Käyttömaksun yksikköhinnan on oltava yhtäsuuri koko vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella kiinteistötyypistä tai kulutuksen suuruudesta riippumatta. Pääosin tapahtuneissa vesihuoltolaitosten yhdistymisissä käyttömaksut on yhdenmukaistettu siirtymäajan kuluessa. Siirtymäajan pituus on ollut esimerkiksi vuosi. Käyttömaksu suositellaan määritettävän erikseen talousvedelle sekä jäte- ja huleveden viemäröinnille. Huleveden viemäröinnille määritetään vesihuoltolain mukaiset maksut vain siltä osin kuin vesihuoltolaitos siitä huolehtii.

6.3 PERUSMAKSU

Perusmaksun määräytymisen lähtökohtana on kiinteistön liittymästä vesihuoltolaitokselle aiheutuvien kiinteiden kustannusten kattaminen. Kiinteillä kustannuksilla tarkoitetaan vesihuoltojärjestelmien ja toimitusvalmiuden ylläpidosta koituvia kustannuksia, jotka laitoksen on katettava riippumatta siitä, paljonko asiakkaat käyttävät vettä.

Kiinteistökohtaisen perusmaksun laskennassa yleisimmin käytettyjä määräytymisperusteita ovat kiinteistön tyyppi, kerrosala, kiinteistön varaama vesimäärä, sekä tontin rakennusoikeus ja/tai pinta-ala. Maksuperusteena voidaan käyttää myös vain kiinteistön vesimittarin kokoa, joka kuvastaa kiinteistön potentiaalista vedenkulutusta. Perusmaksu suositellaan määritettävän erikseen talousvedelle, jäte- ja huleveden viemäroinnille, mikäli laitos näistä palveluista vastaa.

Vesihuoltolaitoksia yhdistettäessä perusmaksu tulisi, vesihuoltolain mukaan, tapauskohtaisesti määrittää erisuuruiseksi laitoksen toiminta-alueen sisällä. Käytännössä kuitenkin erisuuruisia perusmaksuja ei juurikaan ole uuden laitoksen toiminta-alueelle jätetty, vaan usein on otettu käyttöön suurimman laitoksen maksut. Se, että perusmaksu perustuisi ennen yhdistymistä vallinneeseen kuntajakoon, katsottiin laittomaksi Kouvolan hallinto-oikeudessa (2012) ja KHO:ssa (2014). Oikeuskäytäntö on edellyttänyt, että erisuuruisia maksuja koskevat ratkaisut perustuvat vesihuollon kustannuksiin. Toisaalta erisuuruisia perusmaksuja ei ole pidetty välttämättömänä, vaan on hyväksytty koko toiminta-alueelle tehty korotus.

6.4 LIITTYMISMAKSU

Liittymismaksu on laitokseen liitettävän kiinteistön kertamaksu, joka perustuu vesihuoltolakiin, laitoksen hinnastoon ja liittyjän kanssa tehtävään sopimukseen. Liittymismaksun määräytymisperuste on kiinteistön liittymisestä vesihuoltolaitokselle aiheutuva investointikustannus, jonka tulisi kattaa vesihuollon todelliset rakentamiskustannukset. Liittymismaksu voidaan periä joko erikseen vesijohto-, viemäri- ja hulevesiverkostoon liittymisestä tai yhdellä maksulla. Kustannusvastaavuus- ja läpinäkyvyysperiaatteiden mukaisesti erillisten liittymismaksujen periminen on suositeltavaa.

Vesihuoltolaitoksen päätöksellä liittymismaksu voi olla joko siirto- ja palautuskelpoinen tai pelkästään siirtokelpoinen. Siirtokelpoinen liittymismaksu siirtyy kiinteistön luovutuksen yhteydessä uudelle omistajalle. Jos maksu on palautuskelpoinen, se palautetaan liittymissopimuksen irtisanomisen jälkeen. Liittymismaksun siirto- ja palautuskelpoisuudesta tulee ilmoittaa liittymissopimuksessa.

Liittymissopimuksen irtisanomisesta vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella säädetään vesihuoltolaissa ja vesihuoltolaitoksen yleisissä toimitusehdoissa. Vesihuoltolaitosten liittymis- ja käyttö sopimuksissa määritellään tarkemmin, milloin ja miten palautuskelpoinen liittymismaksu palautetaan.

Kiinteistökohtaisen liittymismaksun laskennassa käytetyimpiä määräytymisperusteita ovat kiinteistön tyyppi, kerrosala, käyttötarkoitus, kiinteistön varaama vesimäärä, sekä tontin rakennusoikeus ja/tai pinta-ala. Maksuperusteena voidaan käyttää myös pelkkää vesimittarin kokoa tai maksuluokkia.

Vesilaitosten yhdistyessä liittymismaksut ja niiden määräytymisperusteet tulee yhtenäistää asiakkaiden yhdenvertaisuuden kannalta mahdollisimman pian esimerkiksi ensimmäisen toimintavuoden aikana. Kuten perusmaksuissa, liittymismaksujen määrittämisperusteesta voidaan päättää siten, että vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen eri osissa on eri suuruiset liittymismaksut. Näin ei kuitenkaan käytännössä ole juurikaan toimittu, vaan usein koko laitoksen toiminta-alueelle on otettu käyttöön suurimman laitoksen maksut. Siihen sisältyy kuitenkin sama oikeudellinen epävarmuus, joka perusmaksun kohdalla tuli esiin.

Yhdistyminen ei kumoa asiakkaiden kanssa tehtyjä sopimuksia. Mikäli asiakas on ennen yhdistymistä tehnyt liittymissopimuksen vesihuoltolaitoksen kanssa, on uusi laitos velvollinen tarjoamaan vesihuollon rakentamisen sovitulla maksuilla, vaikka vesihuollon todelliset rakentamiskustannukset eivät vastaisikaan liittymismaksutuloja.

6.5 PALVELUTOIMINNAN MAKSUT

Vesihuoltolaitos perii erilaisia palvelutoiminnan maksuja erillispalveluiden tuottamisesta, kuten lisä- ja erillisvesimittareiden asentamisesta tai tonttijohtojen rakentamisesta ja liitostöistä. Palvelumaksujen määräytymisperusteet esitetään vesihuoltolaitoksen palvelumaksuhinnastossa. Hinnoittelussa lähtökohtana on palvelun tuottamisesta koituvien kustannusten kattaminen, johon saa sisältyä kohtuullinen tuotto. Aiheuttamisperiaatteen mukaisesti palvelumaksut voivat olla vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen sisällä erisuuruiset. Palvelutoiminnan maksut ja niiden määräytymisperiaatteet tulee yhtenäistää uuden vesihuoltolaitoksen sisällä mahdollisimman nopeasti. Vesi-energiayhtiöissä palvelumaksujen rakennetta on pyritty yhtenäistämään energiayhtiön kanssa.

7 SOPIMUKSET JA SITOUMUKSET

Kuntaliitoksen myötä liittyvien vesihuoltolaitosten vanhat sopimukset siirtyvät sellaisenaan uudelle liikelaitokselle. Yhtiöittämisessä vanhat sopimukset on tarkasteltava erikseen ja selvítettävä niiden siirtokelpoisuus uudelle yhtiölle. Yleisesti vesihuoltolaitos saa muuttaa sopimuksen mukaisia maksuja ja muita ehtoja vain vesihuoltolain (23§) sallimissa puitteissa. Sopimusosapuolelle on ilmoitettava sopimuskumppanin ja -ehtojen muutoksista lain vaatimien kuulutusaikojen puitteissa. Samoin on ilmoitettava, jos vesihuoltopalveluita tuottava organisaatio muuttuu esim. seudulliseksi vesihuoltoyhtiöksi.

Tapahtuneissa yhdistymisissä on vanhojen sopimusten kanssa usein esiintynyt jälkikäteen yllätyksiä, vaikka olemassa olevat sopimukset on pyrittykin selvittämään hyvissä ajoin. Huomioitavaa on, että erilaisia sopimuksia on paljon ja osasta ei välttämättä ole laadittu kirjallista dokumenttia.

7.1 LIITTYMIS- JA KÄYTTÖSOPIMUKSET

Vesihuoltolain (VHL §21) mukaisesti vesihuoltolaitoksen ja sen asiakkaan asiakassuhde perustuu liittymis- ja käyttö sopimukseen. Yhdistyvien vesihuoltolaitosten vanhat liittymis- ja käyttö sopimukset sitovat myös uutta vesihuoltolaitosta ellei vanhoja sopimuksia saada muutettua. Sopimusten muuttaminen edellyttää vesihuoltolain mukaan sekä laitoksen että liittyjän hyväksynnän. Uusi vesihuoltolaitos ilmoittaa sopimusosapuolen muutoksesta asiakkaalle. Muutosilmoituksen yhteydessä asiakkaalle toimitetaan sopimus- ja toimitusehdot sekä rekisteröidään lähetystiedot. Muutos saa astua voimaan enintään kuukauden kuluttua ilmoituksen lähettämisestä.

Vesihuoltolaitoksen tulee määritellä jokaiselle verkostoon liittyvälle kiinteistölle liittämiskohta, jonka tulee sijaita kiinteistön välittömässä läheisyydessä (VHL §12). Liittämiskohdan jälkeen vastuu vesihuoltolaitteistosta siirtyy kiinteistölle. Yhdistyvillä laitoksilla on voinut olla erilaisia käytäntöjä kiinteistöjen liittämiskohdan määrittelyssä ja osittain liittymissopimuksia voi puuttua kokonaan. Tavallisesti liittämiskohta määritetään runkoverkostoon tai kiinteistön rajalle mutta se saattaa sijaita myös kiinteistön puolella. Yhdistymistä suunniteltaessa kiinteistöjen liittymis- ja käyttö sopimukset on käytävä läpi ja selvítettävä sopimusten vaikutukset uudelle vesihuoltolaitokselle.

7.2 KUNTIEN YHTEISTYÖSOPIMUKSET

Uuden vesihuoltolaitoksen perustamisvaiheessa on sovittava kunnan ja vesihuoltolaitoksen vastuut ja tehtäväjako esimerkiksi verkostosuunnittelun ja rakentamisen osalta. Yhteistyöstä on tarpeen laatia sopimus. Yhteistyösopimukseen voidaan lisäksi sisällyttää muita yhteisiä käytäntöjä, esimerkiksi periaatteet kiinteistöjen liittämiseksi vesihuoltoverkostoon haja-asutusalueella.

7.3 MUUT SOPIMUKSET

Muita yhdistymisen yhteydessä selvitettäviä sopimuksia ovat muun muassa:

- Huoltosopimukset
- Ulkoistetut palvelusopimukset mm.
 - alueiden vuokrasopimukset
 - talousveden velvoitetarkkailu
 - pumppaamohuolto
 - lietteenkäsittely
 - urakoitsija- ja konesopimukset
- Johtojen sijoitussopimukset
- Teollisuusvesisopimukset

Kaikki sopimukset on käytävä läpi ja tarkistettava niiden velvoitteet ja siirrettävyys uudelle vesihuoltolaitokselle. Vastaanottavan vesihuoltolaitoksen on syytä saada tieto siitä, millaisia sopimuksia yhdistyvältä laitokselta on tulossa. Ennen yhdistymistä yhdistyvän laitoksen tulisi neuvotella ja sopia suurasiakkaiden kanssa näiden sopimuksista, jos muutokset katsotaan tarpeellisiksi.

7.4 VESIOSUUSKUNTIEN AVUSTAMINEN

Lain mukaan vesihuoltoa voidaan tukea kunnan, valtion tai Euroopan yhteisön varoista (VHL 18 §). Kunnallisilla vesihuoltolaitoksilla on kuitenkin voinut olla tapana tuottaa alueensa vesiosuuskunnille vesihuoltopalveluita edullisempaan hintaan tai esimerkiksi tukea vesiosuuskuntia rakentamiskustannuksissa. Päätös vesiosuuskuntien avustamiseen on poliittissävytteinen eikä sovellu vesihuoltolaitoksen toiminnan luonteelle. Vesiosuuskuntien avustamista ei saisi sisällyttää kunnallisenkaan vesihuoltolaitoksen budjettiin. Näin ollen mikäli vesiosuuskuntien avustustoimintaa on liittyvissä kunnissa harjoitettu, tulisi laitosten yhdistymisen yhteydessä tämänkaltainen toiminta siirtää täysin kunnan vastuulle.

7.5 SUULLISET SOPIMUKSET

Liittyvillä vesihuoltolaitoksilla voi olla toiminnassaan vanhoja suullisia sopimuksia. Yhdistymisvaiheessa liittyvien laitosten suulliset sopimukset on pyrittävä selvittämään mahdollisimman tarkasti. Mikäli sopimuksesta on näyttöä, pyritään sovitusta pitämään kiinni. Mikäli varsinaisia todisteita sopimuksesta ei ole, on jatkokäytännöt harkittava tapauskohtaisesti. Tällöin voi olla syytä olettaa, että sopimus on ajan kuluessa muodostunut ns. vakiintuneeksi tavaksi ja sen purkaminen voi olla vaikeaa.

7.6 SOPIMUSARKISTOT

Liittyvien vesihuoltolaitosten sopimusarkistot yhdistetään tarkoituksenmukaisella tavalla sovitulla aikataululla. Tavoitteena on, että vanhat sopimukset saatetaan vähitellen sähköiseen muotoon ja yhdistetään asiakastietojärjestelmään.

8 INVESTOINTIPOLITIikka

Yhdistymisen jälkeen uusi vesihuoltotoimija laatii vesihuollon investointiohjelman laaditun liiketoimintasuunnitelman ja vesihuollon kehittämissuunnitelman pohjalta. Investointitarpeet tulisi suunnitella vesihuoltolähtöisesti vanhat kuntarajat unohtaen. Kuntakohtaista investointien seuranta ei tulisi harjoittaa. Olennaista investointien suunnittelussa on myös avoin yhteistyö eri sidosryhmien välillä, mikä mahdollistaa tarpeiden yhteensovittamisen ja kustannustehokkaat investoinnit.

Monialayhtiöissä vesihuollon investointitarpeita pyritään sovittamaan energiapuolen kanssa. Haasteena voi olla investointien priorisointi toimialojen kesken, mikä voi paikoin hidastaa vesihuoltoinvestointien toteutumista. Mikäli vesihuollon toiminnot ovat jakautuneet usempaan tytäryhtiöön, kuten verkosto- ja laitosityhtiöihin, jakautuu tällöin vesihuoltoinvestointien suunnittelu usean yhtiön ja budjetin alle. Haasteena voikin olla hallita vesihuoltoinvestointien kokonaisuutta.

8.1 UUDISRAKENTAMISKOHTEIDEN MÄÄRITTÄMINEN

Kunnan tai kuntien maankäytön ohjaus toimii pohjana vesihuoltolaitoksen uudisrakentamiskohteiden suunnittelulle. Tiivis yhteistyö kunnan kanssa on välttämätöntä investointisuunnitelmien laatimiselle. Olennaista on, että työnjako on sovittu selkeästi. Yhteistyöstä on tarpeen laatia myös kirjallinen sopimus.

Asemakaava-alueilla kunta ja vesihuoltolaitos pääsääntöisesti jakavat kustannukset. Vesihuoltoinvestoinnit tulisi kyetä kattamaan vesihuoltomaksujen kautta kerättävillä tuloilla. Haastavia kohteita ovat etäällä tiivistä kaupunkirakenteesta sijaitsevat ns. etäpesäkkeet tai taajamat, joita kunta voi kaavoittaa. Näiden alueiden vesihuollon rakentamista ei useinkaan saada katetuksi normaaleilla vesihuoltomaksuilla ja näin ollen tällaisten alueiden vesihuoltoinvestoinnit ovat laitokselle kannattamattomia. Ensijaisesti näillä alueilla tulisi ottaa käyttöön todellisia vesihuollon investointikustannuksia vastaavat perus- ja liittymismaksut. Samalla tulee huolehtia siitä, että maksut pysyvät kohtuullisina ja tasapuolisina. Tapauskohteisesti voidaan myös arvioida, voiko kunta avustaa vesihuoltolaitosta näiden kohteiden toteuttamisessa esimerkiksi osallistumalla vesihuoltoinvestointeihin. Pääsääntöisesti laitoksen toiminta-alue tulisi kuitenkin rajata siten, että sen piiriin tulisi mahdollisimman vähän kohteita, joissa kiinteistöjen liittämismvelvollisuus on epävarma.

8.2 SANEERAUSOHJELMA

Uusi vesihuoltotoimija määrittää tarvittavat vesihuollon saneerauskohteet huomioiden sidosryhmien, esimerkiksi kunnan teknisen keskuksen sekä energia- ja tietoliikenneyhtiöiden tarpeet. Erityisesti pienten vesihuoltolaitosten haasteena voi olla suureksi kasvanut saneerausvelan määrä, joka yhdistymisen myötä siirtyy uudelle vesihuoltotoimijalle. Toteutuneissa vesilaitosyhdistymisissä yhdistyminen suurempaan vesihuoltolaitokseen on nähty pienten laitosten kannalta positiivisena asiana, kun saneerausvelkaisten laitosten vesihuoltoon on ollut mahdollista kohdistaa aikaisempaa enemmän varoja. Mikäli liittyvien laitosten vesihuolto-omaisuus on arvostettu ennen yhdistymistä, on laitosten saneerausvelka yleensä etukäteen tiedossa.

Monialayhtiöissä vesi- ja energiaverkostojen saneeraussuunnittelua on paikoin otettu yhtiön vastuulle. Laitoksen resursseista riippuen oman suunnittelun laajentaminen voi olla hyvä tapa edistää saneerausinvestointien yhteensovittamista ja kustannusvaikutusten huomioimista.

8.3 TOIMINTA-ALUEEN ULKOPUOLINEN RAKENTAMINEN

Yhdistymistä suunniteltaessa on tarpeen tarkistaa, esiintyykö liittyvien vesihuoltolaitosten alueilla yksityisiä alueita, esimerkiksi satamia tai teollisuusalueita, joiden alueelle kunnallinen vesihuoltolaitos on aikoinaan toteuttanut vesihuollon ja vastannut ylläpidosta. Tällaisten alueiden vesihuollon kustannusvastuu, ja mahdollisuuksien mukaan myös operatiivinen vastuu, tulisi siirtää ko. toimijalle.

9 TIETOJÄRJESTELMÄT JA AUTOMAATIO

Yhdistyvillä vesihuoltolaitoksilla on käytössään useita eri tietojärjestelmiä, joiden kautta laitoksen päivittäistoimintaa seurataan. Järjestelmien yhdistäminen saattaa olla hyvin työläs prosessi, johon on varattava riittävästi aikaa ja resursseja. Kriittisin yhdistettävä järjestelmä on asiakastieto- ja laskutusjärjestelmä, jotta uuden laitoksen vesilaskutus saadaan toimimaan katkottomasti. Muiden järjestelmien yhtenäistäminen voi tapahtua hitaammin, uuden laitoksen tarpeiden mukaisesti. Järjestelmien yhdistämiseen liittyvät lisenssikysymykset tulee ratkaista yhdessä järjestelmätoimittajien kanssa, sillä usein järjestelmien laajentaminen johtaa lisämaksuihin.

9.1 TALOUS- JA HALLINTOJÄRJESTELMÄT

Kuntaliitoksessa vesihuoltolaitos voi ottaa käyttöönsä kunnan tai oman taloushallintojärjestelmän. Yhtiöittämisessä uuden yhtiön taloushallinto voidaan rakentaa jonkun yhdistyvän laitoksen taloushallintojärjestelmän pohjalle mutta tästä voi koitua huomattavia talouden seurantahaasteita. Laitoksen oma taloushallinto usein nopeuttaa ja helpottaa toiminnan seuraamista ja raportointia vesihuoltolaitoksen johdolle. Vesi-energiayhtiössä on usein valittu energiayhtiön järjestelmä. Yksi yhteinen järjestelmä tulisi ottaa käyttöön viimeistään siirtymäkauden aikana.

Vesihuoltolain muutoksen (681/2014) myötä vesihuollon tilinpäätös tulee olla eriytettynä kunnan kirjanpidossa. Uusi laitos laatii oman tilinpäätöksensä tai kuntaliitostapauksessa se voi olla osa kunnan tilinpäätöstä. Seuraavasta alkavasta tilivuodesta lähtien uuden laitoksen poistokäytännöt on yhtenäistettävä. Poistomenettelynä voidaan käyttää tasapoistoa, menoajamäpoistoa tai kertapoistoa. Poistoaikojen tulisi vastata enintään taloudellisia pitoaikoja seuraavasti:

- verkosto n. 40-50 v. (kirjanpidon kannalta jopa lyhyempi 30 v.)
- rakennukset n. 30 v.
- koneisto n. 10-15 v.

9.2 ASIAKASTIETO- JA LASKUTUSJÄRJESTELMÄT

Yhdistyvien laitosten omia asiakastieto- ja laskutusjärjestelmiä voidaan käyttää siirtymäkauden ajan mutta yhteisen järjestelmän käyttöönotto olisi suositeltavaa tehdä heti yhdistämisen alusta lähtien. Yhteinen asiakastietojärjestelmä mahdollistaa niin vesilaskutuksen kuin muunkin toiminnan sujuvan jatkumisen. Siksi sen yhdistäminen on kriittisintä. Kuntaliitoksessa on usein valittu vastaanottavan kunnan järjestelmä. Vesi-energiayhtiöissä veden ja energian järjestelmät voi olla tarkoituksenmukaista jättää erilleen.

Järjestelmiä yhdistettäessä on selvitettävä laitospoistosten järjestelmien yhteensopivuus ja henkilötietosuojaan liittyvät asiat. Mikäli yhdistettävät järjestelmät ovat kovin erilaisia tai tiedot puutteellisia, voi yhdistämistyö muotoutua odotettua haastavammaksi. Siksi järjestelmien yhdistämistyö on tarpeen aloittaa jo laitosyhdistymisen valmisteluvaiheessa.

Laitoskohtaisissa järjestelmissä voi esiintyä samannimisiä katuja tai mittari- ja kulutuspaikkanumeroita, joiden yhdistäminen on ratkaistava käytännön toimin. Myös laskutusohjelmat on yhtenäistettävä, jotta asiakas tietää, keneltä lasku tulee.

9.3 VERKKOTIETOJÄRJESTELMÄT

Yhdistymisen valmisteluvaiheessa on tarpeen selvittää yhdistyvien laitosten verkkotiedon taso. Erityisesti pienillä laitoksilla verkkotieto voi olla hyvinkin puutteellista ja suurimmaksi osaksi paperimuodossa. Verkkotietojärjestelmien yhdistäminen voidaan toteuttaa laitosresurssien mukaan vaiheittain esimerkiksi laitos tai kunta kerrallaan. Usein puuttuvia verkoston osia on jouduttu kartoittamaan uudelleen ja tulkitsemaan vanhojen suunnitelmien pohjalta, mikä hidastaa yhdistämistyötä.

Vesi-energiayhtiöissä veden ja energian verkkotiedot on pääsääntöisesti yhdistetty saman järjestelmän alle. Tämän nähdään edesauttavan suunnittelua ja investointien yhteensovittamista.

Huomioitavia asioita verkkotietojärjestelmien yhdistämisessä ovat muun muassa:

- koordinaatti- ja korkeusjärjestelmien erot
- erilaiset dokumentointitavat

9.4 AUTOMAATIO- JA HÄLYTYSJÄRJESTELMÄT

Vesihuoltolaitoksilla on käytössään useita toiminnanohjaus- ja automaatiojärjestelmiä, mm. vedenkäsittelylaitoksilla, pumppaamoilla ja vesitorneilla. Näitä järjestelmiä voidaan laitoskohtaisesti yhdistää tarkoituksenmukaisella tavalla ja aikavälillä. Olennaista on, että järjestelmien hälytysviestit ohjautuvat oikein. Tämä korostuu erityisesti laitoksissa, jossa pitkät välimatkat hankaloittavat tarkastuskäyntejä.

Monialayhtiöissä veden ja energian kaukovalvonta- sekä laitosautomaatiojärjestelmät on toimintojen erilaisuudesta johtuen usein jätetty erilleen. Keskustelua järjestelmien yhdistämisestä käydään uusia järjestelmiä hankittaessa.

9.5 VARALLOLOJÄRJESTELMÄ

Yksi haastavimpia asioita vesihuoltolaitosten yhdistämisissä on laitosten varallaolojen yhdistäminen, joka tulisi tehdä viimeistään ensimmäisen toimintavuoden aikana. Järkevän suunnittelun avulla varallaolojen yhdistämisellä voidaan saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä, mutta samalla voidaan vähentää myös merkittävästi henkilöstön työkuormitusta. Varallaolorinkien määrä ja kokoonpano on suunniteltava uuden laitoksen tarpeita vastaavaksi. Erityisesti pienien laitosten alueella toteutuneiden hälytysten määrä on voinut olla hyvin vähäinen, jolloin yhdistymisen myötä varallaolijoiden lukumäärää on pystytty merkittävästi vähentämään.

Uuden vesihuoltolaitoksen on myös varmistettava urakoitsijoiden ja koneiden saatavuus toiminta-alueellaan. Mahdolliset kuntakohtaiset konesopimukset on syytä pitää voimassa ainakin siirtymäajan, jotta työajan ulkopuoliset varallaolo- ja muut työt saadaan hoidettua.

Vesi-energialiitosta suunniteltaessa on varallaolojen yhdistämisellä usein oletettu saavutettavan merkittäviä kustannussäästöjä. Toistaiseksi kuitenkin vesi- ja energiahuollon varallaolot ovat pääsääntöisesti pidetty erillään. Käytännössä henkilöstöllä on harvoin osaamista molempien alojen vaatimiin valmiustehtävien hoitoon. Henkilöstöä voidaan kuitenkin käyttää ristiin esimerkiksi myrskyhuojen raivaustehtävissä.

10 HENKILÖSTÖ

Henkilöstön yhdistäminen on hyvin oleellinen mutta samalla haastava asia vesihuoltolaitosten yhdistymisissä. Henkilöstöä koskevat ratkaisut tulisivat tehdä jo yhdistymisen valmisteluvaiheessa. Yhdistyvillä laitoksilla on jokaisella oma, vuosia kehittynyt organisaatiokulttuurinsa. Näiden yhdistäminen ei tapahdu nopeasti, sillä eri kulttuureilta vaaditaan sopeutumista uusiin toimintatapoihin. Yhdistymiskehitys voi herättää voimakkaita tunteita ja pahimmillaan vastarintaa. Varsin yleisesti pelätään, että yhdistyminen tapahtuu täysin vastaanottavan laitoksen ehdoilla. Onkin tärkeää, että henkilöstö otetaan jo aikaisessa vaiheessa mukaan suunnitteluun, jotta erilaisia pelkoja ja epävarmuutta voidaan hälventää. Hyvä tapa voi olla perustaa oma henkilöstötyöryhmä valmistelemaan henkilöstön yhdistymistä. Lisäksi on tarpeen huolehtia avoimesta ja aktiivisesta tiedottamisesta. Kaiken kaikkiaan henkilöstöasioiden hoitoon kannattaa varata hyvin aikaa.

Henkilöstösopimus tehdään aina kuntaliitoksien yhteydessä, mutta se on tarpeellista laatia myös vapaaehtoisissa vesilaitosyhdistymisissä, etenkin yhtiömuotoista laitosta perustettaessa. Henkilöstösopimuksen sisältö on molemmissa tapauksissa hyvin samansisältöinen. Useimmiten henkilöstösopimuksessa sovitaan henkilöstön siirtymisestä ns. vanhoina työntekijöinä uuteen vesihuoltolaitokseen. Lisäksi sovitaan muun muassa seuraavista asioista:

- henkilöstön työsuhdeturvasta
- noudatettavasta työehtosopimuksesta
- eläkeoikeudesta
- lomaoikeudesta
- työterveyshuollosta
- työsuojeluorganisaatiosta
- luottamusmiehistä
- henkilöstön velvollisuuksista ja eduista
- virkistystoiminnasta

10.1 NOUDATETTAVA TYÖEHTOSOPIMUS

Kunnallisissa vesiliikelaitoksissa noudatetaan kunnallista virka- ja työehtosopimusta, KVTES tai kuntien teknistä sopimusta TS. Kunnallisten laitosten yhtiöittämissä varten on puolestaan luotu oma palvelutyöntäjien työehtosopimus, Avainta TES, joka on luonteeltaan hyvin paljon KVTES:in kaltainen. Tuntipalkkaisen vesihuoltohenkilöstön osalta on kuitenkin huomattava, ettei Avainta TES:ssä ole tuntipalkkaisille ollenkaan omaa työehtosopimusta, vaan näiden osalta on sovellettava kuntien tuntipalkkaisten työehtosopimusta. Tuntipalkkalaiset (TTES) ovat yksi Avainta TES:n allekirjoituspöytäkirjan allekirjoittajataho.

Vesi-energiayhdistymisissä vesihuoltohenkilöstö siirtyy energiateollisuuden työehtosopimuksen (ET:n) piiriin. Energiateollisuuden työehtosopimus koskee koko henkilöstöä, vaikka vesihuolto toimisi energiyhtiön tytäryhtiönäkin.

10.2 HENKILÖSTÖN OIKEUDET JA VELVOITTEET

Mahdollisuuksien mukaan uuden laitoksen olisi suositeltavaa laatia paikallissopimus, jossa voidaan sopia yleistä työehtosopimusta paremmin paikallisista käytännöistä ja tarpeista. Yhdistymissopimuksen mukainen, yleisimmin viiden vuoden palvelussuhdesuoja, koskee liitoskuntien henkilöstöä niin liikelaitos- kuin osakeyhtiömallissakin. Tuona aikana työnantaja ei voi irtisanoa työntekijöitä taloudellisista tai tuotannollisista syistä. Irtisanomissuojaan liittyy kuitenkin henkilöstölle asetettu velvollisuus ottaa vastaan omaa koulutusta ja ammattitaitoa vastaava uusi työ.

Yhdistymisen jälkeen henkilöstön sisällä voi esiintyä suuriakin palkkauseroja, joita on pyrittävä yhtenäistämään niin, että samasta työstä maksetaan suunnilleen sama palkka. Kyseeseen voi tulla myös palkanosien muuttaminen itse peruspalkkojen pysyessä entisellään. Palkkausrakenteen selkeyttämiseksi ja palkanmaksun helpottamiseksi kannattaa pyrkiä kiinteisiin aikapalkkoihin, joihin on sovittu sisältyvän muun muassa erilaiset tuntipalkkapuolen olosuhdelisät. Tuntipalkat kannattaakin mahdollisuuksien mukaan pyrkiä muuttamaan kiinteiksi kuukausipalkoiksi. Vesihuoltoyhtiöllä henkilöstö- ja palkkauspoliittikka on kunnallista liikelaitosta vapaampaa, joten yhtiöittämisen yhteydessä henkilöstön palkkoja on usein pystytty järjestämään peruskuntaa helpommin ja nopeammin. Kuntaliitoksessa henkilöstön eläkejärjestelmänä säilyi kunnallinen eläkejärjestelmä. Myös vesihuoltoyhtiössä voidaan valita otettavan käyttöön kunnallinen eläkejärjestelmä.

Vesihuollon järkevä organisointi saattaa edellyttää muutoksia henkilöiden nykyisiin tehtävänkuvuihin. Yhtiöittämisessä kunnalliset virat muuttuvat työsuhteiksi. Ennen yhdistymistä kuntien vesihuoltohenkilöstön työnkuviin on voinut sisältyä tehtäviä myös vesihuoltosektorin ulkopuolelta. Tarvittavista muutoksista on sovittava henkilöstön kanssa ja tarvittaessa järjestetään koulutusta.

Uusien työntekijöiden rekrytointiperiaatteet sovitaan osakassopimuksessa tai henkilöstösopimuksessa. Uusien työntekijöiden etujen ei välttämättä tarvitse olla samat kuin vanhoilla, siirtyvillä henkilöillä. Esimerkiksi lomaoikeus voi olla erilainen.

Eräs haaste henkilöstön yhdistämisessä ja koko uuden laitoksen käynnistämisessä on, jos uuden laitoksen henkilöstö on jakautunut useaan eri toimipisteeseen tai monialayhtiössä useaan eri tytäryhtiöön. Tällöin yhteishengen luominen on vaikeaa ja vanhoja organisaatiokulttuureja on hidasta saada purettua. Lisäksi päivittäistoimintojen hoitaminen vaikeutuu. Toiminnan sujuvuuden kannalta vesihuoltohenkilöstöä tulisikin mahdollisuuksien mukaan pyrkiä sijoittamaan samoihin tiloihin.

Monialayhtiöissä tavoitteena on usein yhdistää vesihuolto- ja energiapalveluiden toimintoja niin paljon kuin henkilöstön ammattitaito ja pätevyysvaatimukset mahdollistavat. Käytännössä kuitenkin yhdistämistä on onnistuttu toteuttamaan vain taloushallinnon ja asiakaspalvelun työtehtävissä ja paikoin verkostojen asennuspuolella kaukolämmön- ja vesihuollon osalta. Vesihuollon ja energian toimialat ovat kuitenkin pitkälti hyvin erilaiset ja henkilöstöltä vaaditaan erikoisosaamista. Vesihuollon järjestäminen on välttämätön osa kunnan peruspalveluita ja siksi sen järjestämisestä tulisi vastata alalle koulutettu, ammattitaitoinen henkilöstö.

10.3 HENKILÖSTÖN MUISTAMINEN

Omistajakunnissa on saattanut olla käytössä hyvinkin erilaisia henkilöstön muistamismenettelyjä, jotka vesilaitosyhdistymisissä tulee yhtenäistää. Pääperiaate tulisi olla, että yhdistyvien laitosten kesken sovitaan yhtenäiset muistamisperiaatteet. Automaattisesti ei tulisi valita sen omistajakunnan muistamispolitiikkaa, jossa edut ovat olleet henkilöstölle suotuisimmat. Muistamisvastikkeissa tuleekin huomata, että rahakorvaukset ovat aina veronalaista ansiota. Useimmiten muistamiset ovat kuitenkin joko rahasuorituksia ja/tai lomapäiviä. Muistamisajankohtia ei kannata sopia liikaa ja niitä voivat olla esimerkiksi:

- merkkipäivälahjat (50 v. ja 60v.)
- palvelusvuosihuomiot (10v., 20v., 30v., 40v. tai jonkin välimuoto muttei liian tiheä)
- eläkkeellesiirtyminen

Lisäksi on olemassa erilaisia oman ammattikunnan (mm. Vesilaitosyhdistyksen ansiomerkit) tai valtiollisia/kunnallisia ansiomerkkejä, joita voi hakea niille määritettyjen hakumenettelyiden kautta. Ammattikunnan arvostuksen takia näitä kannattaa hakea henkilöstölle.

Lisäksi mikäli uudella laitoksella henkilöstöä halutaan palkita hyvistä työsuorituksista, tulee palkitsemisperiaatteet olla läpinäkyvät ja objektiiviset ja kaikkien tiedossa.

Usein henkilöstösopimuksessa sovitaan virkistystoimintaan myönnettävästä rahasta, joka sidotaan henkilöstön palkkoihin. Virkistysrahan käytöstä päättää henkilöstöstä koostuva virkistystoimikunta.

10.4 TYÖTERVEYSHUOLTO

Uuden vesihuoltolaitoksen tulee huolehtia työntekijöidensä työterveyshuollon järjestämisestä. Yhtiöittämisessä työterveyshuolto tulee olla heti olemassa ja se on yleensä myös järjestetty emokonsernin kanssa samassa työterveyslaitoksessa. Samoin myös henkilöstön kuntoutuksista ja mahdollisesta erikoissairaanhoidosta on sovittu yhteneväisesti peruskunnan kanssa. Vesihuoltolaitoksen erityistarpeet tulee aina huomioida muun muassa jätevesipuolen rokotukset.

10.5 VARALLAOLOKORVAUKSET

Yhdistyvillä laitoksilla voi olla hyvin erilaisia varallaolokäytäntöjä, esimerkiksi vapaaehtoisuuteen perustuva tai kotivarallaolo. Näistä maksettavat korvaukset poikkeavat toisistaan myös melkoisesti. Erityisesti pienissä kunnissa varallaolo on perustunut paljolti vapaaehtoisuuteen ja vain pitkistä hälytystehtävistä on saatettu korvata pientä ylityökorvausta. Sen sijaan korvaus kotivarallaolosta voi olla esimerkiksi 50 % tai 30 % palkasta. Lisäksi korvauskäytännöt poikkeavat arki-iltoina ja viikonloppuina ja myös lähtöjen määrittelyssä on eroja. Varallaolosta maksetut korvaukset ovat voineet olla merkittävä palkanlisä osalle henkilöstöä, joten muutokset voivat herättää tunteita. Hyvänä tavoitteena voisi olla sopimus vapaamuotoisesta varallaolosta, jossa korvaus olisi 30 % palkasta.

10.6 TYÖSUOJELU

Yhtiöittämisessä lakisääteinen työsuojeluorganisaatio tulee olla olemassa heti yhtiön aloittaessa. Työsuojeluorganisaatio valmistelee työyhteisölle muun muassa työsuojeluohjeet, joissa on lueteltu työturvallisuuden kannalta välttämättömät suojaruusteet, työvaatteet ja niiden käytön. Lisäksi työsuojeluorganisaatio valmistelee yhteiset pelisäännöt työhyvinvoinnin varmistamisesta ja parantamisesta.

10.7 HENKILÖSTÖN EDUSTAMINEN

Myös henkilöstön osallistumisoikeudesta tulee sopia henkilöstösopimuksessa (tai jopa osakassopimuksessa). Usein henkilöstön edustajalle on osallistumisoikeus liikelaitoksen tai yhtiön johtoryhmän kokouksiin. Vesihuoltolaitoksella voi olla myös oma henkilöstötoimikunta.

Kirjallisuus

Laki vesihuoltolain muuttamisesta 681/2014

Luukkonen, H. 2013. Vesiosuuskunnat, kuntien vesihuoltolaitokset ja kunnat, Helsinki: Suomen Kuntaliitto. ISBN 978-952-293-093-4 (sähköinen).

Osakeyhtiölaki 624/2006

Pöyry Finland Oy. 2013. Vesihuoltolaitosten arvonmäärityisperiaatteiden vakiointi. Helsinki.

Tuloverolaki 1535/1992

Vesihuoltolaitoksen yleiset toimitusehdot. 2015.

Vesihuoltolaki (119/2001)

Vesilaitosyhdistys VVY. 2017. Vesihuoltolaitosten maksuja koskevat ohjeet ja suositukset. Helsinki.

LIITTEET

- LIITE 1 UUSI VESI OY:N OSAKASSOPIMUS
- LIITE 2 ALUEELLISEN VESIIYHTIÖN UUSI VESI OY:N PERUSTAMISSOPIMUS
- LIITE 3 UUSI VESI OY:N YHTIÖJÄRJESTYS
- LIITE 4 UUSI VESI OY:N HENKILÖSTÖSOPIMUS
- LIITE 5 SOPIMUS YHTEISTYÖSTÄ VESIHUOLLON RAKENTAMISESSA JA KEHITTÄMISESSÄ UUSI VESI OY:N JA KAUPUNGIN A VÄLILLÄ

1. Sopimuksen tarkoitus

Sopijakunnat (jäljempänä osakaskunnat) perustavat Uusi Vesi Oy nimisen alueellisen vesihuoltoyhtiön (jäljempänä yhtiö) huolehtimaan ympäristöystävällisesti ja taloudellisesti osakaskuntiensa vesihuoltolaitostoiminnasta ja tarjoamaan asiakkailleen kaikissa osakaskunnissa tasapuolisesti laadukkaita vesihuoltopalveluja kohtuullisin kustannuksin.

Tämän sopimuksen tarkoituksena on vahvistaa ne periaatteet, joiden puitteissa osakaskuntien välinen yhteistoiminta yhtiössä tapahtuu.

Osakaskunnat hyväksyvät yhtiön perustamissopimuksen ja sen liitteenä olevan ehdotuksen yhtiöjärjestykseksi.

2. Yhtiön tehtävät ja kuntien velvollisuudet

Yhtiön tehtävänä on huolehtia osakaskuntiensa alueella vesihuoltolaitokselle kuuluvista tehtävistä kulloinkin laissa asetettujen velvollisuuksien mukaisesti. Perustelluissa tapauksissa yhtiön hallituksen niin päättäessä yhtiö voi toimia myös osakaskuntiensa ulkopuolella.

Muiden vesihuoltoon liittyvien tehtävien hoitamisesta yhtiö ja kunnat sopivat seuraavaa:

- Kunta hyväksyy yhtiön esityksestä alueellaan vesihuoltolain mukaisen toiminta-alueen, jolla yhtiö huolehtii vesihuollosta.
- Kunnat sitoutuvat toimittamaan verkostotiedot (verkokartat) digitaalisessa muodossa
- Kuntien nykyisten teknisten organisaatioiden kanssa tehdään vuosittain tarkastettava 5-vuotinen puitesopimus palvelujen ostamisesta ja vuosittain talousarvion valmistelun yhteydessä tehdään seuraavaa vuotta koskeva urakkaohjelma tavoitehintoineen
- Yhtiön aloittaessa toimintansa se ottaa vastatakseen osakaskuntien tekemien sopimusten mukaiset vesihuoltovelvoitteet myös toiminta-alueensa ulkopuolella. Valmistelun kestäessä tehtävistä sopimuksista on informoitava sopimusosapuolia.
- Yhtiön toiminnasta toiminta-alueensa ulkopuolella ja tästä toiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamisesta sovitaan kunnan laatiman ja ajan tasalla pitämän alueensa kattavan vesihuollon kehittämissuunnitelman laadinnan yhteydessä.
- Yhtiö osallistuu kehittämissuunnitelman laadintaan.
- Yhtiön toiminta-alueesta päätetään vesihuoltolaissa säädetyllä tavalla. Toiminta-alueen muuttamisesta päätetään yhtiön esityksestä. Osakaskunnat sitoutuvat siihen, että toiminta-alueella ei laajenneta vastoin yhtiön kantaa elleivät vesihuoltolain pakottavat säännökset sitä edellytä tai valvontaviranomainen siihen lainvoimaisesti velvoita. Mikäli kunta vastoin yhtiön kantaa päättää toiminta-alueen laajentamisesta, korvaa kunta yhtiölle siitä aiheutuvat kustannukset.
- Tukkuvesi Oy:n osakkeita ei siirretä perustettavalle yhtiölle, mutta sen osakaskunnille tuottamasta vedestä yhtiö ei maksa korvausta. Myöhemmin on mahdollista, että osakaskunnat myyvät omistamansa osakkeet Vesi Oy:lle.

Aloittaessaan toimintansa yhtiö ottaa kaikki osakaskuntien tekemät vesihuoltolaitoksen tehtäviin kuuluvat sopimukset vastattavakseen ja kunnat siirtävät kaikki vesihuoltolaitosten sopimukset yhtiölle. Osakaskunnat vastaavat tekemistään sitoumuksista siihen asti, kunnes ne on siirretty yhtiön nimiin. Kuntien vedenottoluvat ja jäteveden laskuluvat siirretään velvoitteineen yhtiölle.

Yhtiö huolehtii myös osakaskuntien pelastuslaitoksen tarvitseman vesijohtoverkosta toimitettavan palosammutusveden hankinnasta ja jakelupisteistä pelastuslaitosten kanssa sovittavalla tavalla ja perii tästä kultakin osakaskunnalta todellisia kuluja vastaavan korvauksen.

Aloittaessaan toimintansa yhtiö sitoutuu ottamaan palvelukseensa entisin palvelussuhde-ehdoin osakaskuntien palveluksessa päätyökseen vesihuoltotehtävissä olevan henkilökunnan. Muun vesihuoltotehtävissä toimivan henkilöstön siirtymisestä yhtiön palvelukseen tai jäämisestä peruskuntiin, sovitaan henkilöstösopimuksessa. Työntekijöillä säilyy oikeus siirtymävaiheessa kertyneisiin pitämättömiin lomiin ja kunnat maksavat yhtiölle niistä aiheutuvat henkilöstömenot.

Aloittaessaan toimintansa yhtiö säilyttää osakaskuntien alueella olevat varikot.

Yhtiöllä on omistusoikeus vedenottamoilta otettuun veteen sekä viemäriin vastaanotettuun jäteveeteen ja siinä oleviin aineksiin. Yhtiö ei ole velvollinen maksamaan korvauksia osakaskunnille ottamastaan pohjavedestä eikä viemäroityjen vesien johtamisesta vesistöön. Yhtiö on kuitenkin velvollinen maksamaan kolmannelle osapuolelle toiminnan edellyttämät korvaukset.

3. Omaisuuden siirto

Osakaskuntien vesihuolto-omaisuus siirretään yhtiön perustamisen yhteydessä yhtiölle. Siirrettävän omaisuuden arvo on osakaskuntien vuoden 20xx tilinpäätösten vesihuolto-omaisuuden pysyvien vastaavien tasearvo (60,0 Meur) sekä lisäksi yhteensä 2,0 Meur rahana.

Kunnat luovuttavat yhtiölle 2/3 omaisuuden arvosta apporttina, jonka arvo on 40,0 Meur. Muun osan omaisuudesta kunnat myyvät yhtiölle siten, että kauppahinta jää yhtiön velaksi kunnalle. Velan hoidosta osakaskunnat sopivat jäljempänä esitetyllä tavalla.

Velka jaetaan taseen omistuksen suhteessa, mutta korko maksetaan A-osakkeiden omistussuhteessa.

B-osake ei tuota oikeutta yhtiöstä jaettavaan tuottoon.

Apporttina siirrettävän omaisuuden ja sitä vastaan saatavien yhtiön osakkeiden arvosta on riippumattoman tilintarkastajan lausunto perustamissopimuksen liitteenä x. Yhtiölle perustamisvaiheessa siirtyvän omaisuuden varainsiirtoverosta on saatu veroviranomaiselta ennakkopäätös (liite a).

Yhtiö maksaa kuntien maksettavaksi tulevan arvonlisäveropalautuksen kunnille, saatuaan vastaavan veromäärän vähennysoikeutena ensin valtiolta.

4. Yhtiön osakkeet, osakkaat ja osakepääoma

Yhtiötä perustettaessa osakepääoma on 42,0 miljoonaa (42 000 000,00) euroa.

Yhtiöllä on perustamisvaiheessa 3 500 A-osaketta ja 700 B-osaketta, joiden nimellisarvo 10 000 euroa. Yhtiökokouksessa antaa kukin A-osake kaksikymmentä (20) ääntä ja B-osake kukin yhden (1) äänen.

Osakaskunnat maksavat yhtiölle osakkeiden merkintähinnan apporttiomaisuudella ja rahana alla olevan taulukon mukaisesti ja saavat suorituksiaan vastaan ko. taulukossa olevan määrän A- ja B-osakkeita;

A-osakkeet + raha Kunta	Osuus osakepääomasta %	Osakepääomasta €	Osakkeita	Äänimäärä
Kaupunki A	60,00 %	21 000 000	2 100	42 000
Kaupunki B	30,00 %	10 500 000	1 500	21 000
Kunta C	10,00 %	3 500 000	350	7 000
<i>Yhteensä</i>	<i>100.00 %</i>	<i>35 000 000</i>	<i>3 500</i>	<i>70 000</i>

B-osakkeet Kunta	Osuus osakepääomasta %	Osakepääomasta €	Osakkeita	Äänimäärä
Kaupunki A	0,00 %	0	0	0
Kaupunki B	20,00 %	1 400 000	140	140
Kunta C	80,00 %	5 600 000	560	560
<i>Yhteensä</i>	<i>100.00 %</i>	<i>7 000 000</i>	<i>700</i>	<i>700</i>

Viimeisen valmisteluvuoden 2018 omaisuudenmuutos jaetaan omistajakuntien tilinpäätösten valmistuttua osakepääoman korotuksena periaatteella aineelliset oikeudet TASE 2018 – TASE 2017. Muutos oikeuttaa osakaskunnan merkitsemään vastaavan määrän B-osakkeita.

Osakaskunnat luovuttavat yhtiölle apporttina seuraavan omaisuuden ja rahan ja saavat sitä vastaan A- ja B-sarjan osakkeita. Rahasuorituksella on tasattu nimellisarvosta 10 000 euroa johtuvan voitto/tappiokirjauksen syntyminen.

Kunta	Apportti €	Raha €	A-osakkeet €	B-osakkeet €
A	19 800 000	1 200 000	21 000 000	0
B	9 900 000	600 000	10 500 000	1 400 000
C	3 300 000	200 000	3 500 000	5 600 000
	33 000 000	2 000 000	35 000 000	7 000 000

Osakaskunnat myyvät 1/3 osan vesihuolto-omaisuudestaan yhtiölle yhteensä 20,0 miljoonan euron kauppahinnasta. Kauppahinta jää yhtiölle pitkäaikaiseksi velaksi, jolle yhtiö maksaa kokonaisuudessaan 4 %:n vuotuista korkoa. Ensimmäiset 10 vuotta ovat lyhennysvapaita. Sen jälkeen yhtiö ja osakaskunnat sopivat kukin erikseen kauppahintavelan lyhentämisestä. Yhtiö maksaa osakaskunnille korkoa A-osakkeiden omistussuhteen perusteella alla olevan taulukon mukaisesti:

Pitkäaikainen velka 20 000 000 €	Omistusosuus %	Vuosikorko Vuosituloutus	Pitkäaikainen velka €
	A-osakkeet		
A	60,00 %	480 000 €	12 000 000 €
B	30,00 %	240 000 €	6 000 000 €
C	10,00 %	80 000 €	2 000 000 €
Yhteensä	100 %	800 000 €	20 000 000 €

5. Yhtiön omistus pohjan laajentaminen

Sopijapuolet pyrkivät edelleen laajentamaan yhtiön omistus pohjaa siten, että yhtiöön voi myöhemmin liittyä tämän osakassopimuksen periaatteiden mukaisesti osakkaaksi muitakin seudun kuntia tai yhtiöön voidaan fuusioida kuntien omistamia vesihuoltoalan yhtiöitä. Niiden tulee kuitenkin ennen osakkaaksi tuloa hyväksyä tämän sopimuksen periaatteet. Osakassopimus tarkistetaan tällöin muuttunutta tilannetta vastaavasti. Järjestelyn tarkemmat yksityiskohdat neuvotellaan asianomaisen kunnan ja yhtiön hallituksen välillä. Lopullisen päätöksen osakeannista tai fuusiosta tekee yhtiökokous yhtiöjärjestyksen ja tämän sopimuksen mukaisesti.

6. Yhtiön hallinto

Osakkeenomistajat sitoutuvat käyttämään päätösvaltaansa yhtiössä niin, että hallitukseen valitaan osakaskuntien esityksestä kuusi (6) varsinaista asiantuntijajäsentä ja näille kullekin henkilökohtainen varajäsen. Yhtiön hallitukseen esittää A kaupunki kolmea (3), B kaupunki kahta (2) ja C kunta yhtä (1) jäsentä. Eniten yhtiön osakkeita omistava kunta nimeää hallituksen puheenjohtajan. Varapuheenjohtajan nimeävät muut osakaskunnat. Lisäksi yhtiöön valitaan toimitusjohtaja ja hänen kanssaan yhtiön hallitus solmii johtajasopimuksen.

Silloin kun yhtiössä on enemmistöosakas, joka omistaa yli 50 % yhtiön osakkeista, yhtiö noudattaa enemmistöosakkaan konserniohjeita. Yhtiön toimitusjohtaja ei voi olla yhtiön hallituksen jäsen.

7. Yhteistyö kaavoituksessa, suunnittelussa, rakentamisessa ym.

Yhtiö osallistuu valmisteilla olevien yleiskaavojen ja asemakaavojen suunnitteluun huolehtimalla näissä yhteyksissä tarvittavasta vesihuollon verkostojen ja laitosten yleissuunnittelusta.

Vesihuollon suunnittelussa ja rakentamisessa yhtiö ja kunta pyrkivät kilpailulainsäädännön määrittelemissä rajoissa mahdollisimman tiiviiseen yhteistyöhön. Yhtiö ja kunnat pitävät vuosittain vähintään kaksi kokousta joissa sovitaan suunnittelu- ja rakennustöiden toteuttamistavasta ja aikataulusta sekä töiden suorittamiseen liittyvistä käytännön järjestelyistä.

Yhtiö antaa lausuntoja kiinteistöjen vesi- ja viemärisuunnitelmista niiltä osin, kun suunnitelmilla on vaikutusta vesihuoltolaitoksen toimintaan.

8. Taksat ja maksut

Yhtiön taloudellisena toiminta-ajatuksena on, että se kattaa kulunsa ja mahdolliset tuottovaatimukset tuloilla, jotka se hankkii ensisijaisesti veden toimituksesta, jäteveden vastaanottamisesta ja käsittelystä sekä muista vesihuollon järjestämisestä perittävillä maksuilla.

Yhtiön hallitus päättää perittävien maksujen suuruudesta. Maksuja määrättäessä otetaan huomioon kulloinkin voimassa oleva lainsäädäntö ja viranomais määräykset. Maksut voivat perustellusta syystä olla erisuuruisia toiminta-alueen eri osissa.

9. Päätös yhtiön toiminnan aloittamisesta

Yhtiön toiminta voidaan aloittaa, kun perustamissopimus ja yhtiöjärjestys on hyväksytty sekä osakeyhtiö perustettu. Tavoitteena on aloittaa toiminta 1.1.2019. Kukin osakaskunta vastaa omien edustajiensa kuluista valmisteluvaiheessa yhtiön toiminnan aloittamiseen asti.

10. Sopimuksen voimassaolo

Tämä sopimus on voimassa niin kauan kuin yhtiö on olemassa. Tätä sopimusta voidaan muuttaa vain kaikkien sopijaosapuolien yksimielisellä päätöksellä ja kirjallisesti.

11. Erimielisyydet

Tästä sopimuksesta mahdollisesti aiheutuvat erimielisyydet, joita ei voida sopijaosapuolien keskinäisillä neuvotteluilla sopia, ratkaistaan kaupungin A käräjäoikeudessa.

12. Sopimuksen voimaan tulo

Tämä sopimus tulee voimaan, kun sopijapuolet ovat sen allekirjoituksellaan vahvistaneet.

13. Sopimuskappaleet

Tämä sopimus on laadittu kolmena samanlaisena alkuperäiskappaleena, yksi kullekin sopijaosapuolelle.

Paikka ja aika

Allekirjoitukset

A kaupunki

B kaupunki

C kunta

A Anttila
kaupunginjohtaja

B Bengtson
kaupunginjohtaja

M Möttönen
kunnanjohtaja

1. Sopimuksen kohde

A:n ja B:n kaupungit sekä C:n kunta (jäljempänä osakaskunnat) perustavat Uusi Vesi Oy nimisen alueellisen vesihuoltoyhtiön (jäljempänä yhtiö) huolehtimaan ympäristöystävällisesti ja taloudellisesti osakaskuntiensa vesihuoltolaitostoiminnasta ja tarjoamaan asiakkailleen kaikissa osakaskunnissa tasapuolisesti laadukkaita vesihuoltopalveluja kohtuullisin kustannuksin.

2. Omaisuuden siirto

Osakaskuntien vesihuolto-omaisuus siirretään yhtiön perustamisen yhteydessä yhtiölle. Siirrettävän omaisuuden arvo on osakaskuntien vuoden 20xx tilinpäätösten vesihuolto-omaisuuden pysyvien vastaavien tasearvo (60,0 Meur) sekä lisäksi yhteensä 2,0 Meur rahana.

Kunnat luovuttavat yhtiölle 2/3 omaisuuden arvosta apporttina, jonka arvo on 40,0 Meur. Muun osan omaisuudesta kunnat myyvät yhtiölle siten, että kauppahinta jää yhtiön velaksi kunnalle. Selvitys apporttiomaisuudesta on tämän perustamissopimuksen liitteenä b.

3. Osakkeenomistajat ja merkityt osakkeet

Osakkeenomistajina ovat A:n kaupunki (Ly xxxxxx-x), B:n kaupunki (Ly xxxxxxx-x) ja C:n kunta (Ly xxxxxxx-x) .

Yhtiöllä on A- ja B-sarjan osakkeita, joita osakaskunnat merkitsevät seuraavasti:

Kunta	A-osakkeet kpl	B-osakkeet kpl	Yhteensä kpl
A	2 100	0	2 100
B	1 050	140	1 190
C	350	560	910
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	3500	700	4200

Osakkeen merkintähinta on kymmenentuhatta (10 000) euroa.

4. Osakkeiden maksaminen ja lainanantaminen

Osakaskunnat maksavat merkitsemänsä osakkeet rahalla ja apporttiosuudella seuraavasti:

Osakaskunta	Raha €	Apportti €
A	1 200 000	19 800 000
B	600 000	9 900 000
C	200 000	3 300 000
	<hr/>	<hr/>
	2 000 000	33 000 000

Osakaskunnat antavat pitkäaikaista velkaa seuraavasti:

Osakaskunta	Pitkäaikainen velka €
A	12 000 000
B	6 000 000
C	2 000 000
	<hr/>
	20 000 000

Osakkeet tulee olla maksettuna 01.01.2019 mennessä.

Pitkäaikainen velka tulee olla annettuna 01.01.2019 mennessä.

5. Yhtiöjärjestys

Osakkaat hyväksyvät yhtiölle yhtiöjärjestyksen, joka liitetään tähän perustamissopimukseen (liite a).

6. Yhtiön hallituksen valinta

Hallituksen jäseniksi valittiin Jussi A, Ritva H ja Pekka S kaupungista A, Eero H ja Tiina F kaupungista B ja Nuutti E kunnasta C.

Hallituksen jäsenten henkilökohtaisiksi varajäseniksi edellä mainitussa järjestyksessä valittiin Teuvo T, Tapio S ja Paula P kaupungista A, Eeva H ja Simo T kaupungista B ja Raija K kunnasta C.

Hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Jussi A kaupungista A ja varapuheenjohtajaksi Eero H kaupungista B.

7. Yhtiön tilintarkastajien valinta

Valittiin tilintarkastusyhteisöksi KPMG Kunta Oy.

8. Voimaantulo

Tämä perustamissopimus astuu voimaan heti, kun osakaskunnat ovat sen hyväksyneet ja allekirjoituksellaan vahvistaneet.

Valitun hallituksen ja tilintarkastajien toimikausi alkaa perustamissopimuksen voimaantulosta.

9. Yhtiön toiminnan aloittaminen

Yhtiön toiminta aloitetaan 1.1.2019.

A:ssa xx. pnä xxxxkuuta 2018

A kaupunki

B kaupunki

C kunta

A Anttila
kaupunginjohtaja

B Bengtson
kaupunginjohtaja

M Möttönen
kunnanjohtaja

LIITTEET

1. Yhtiöjärjestys
2. Selvitys luovutettavasta apporttiomaisuudesta
3. Tilintarkastajan lausunto apporttiomaisuusselvityksestä

1 § Toiminimi ja kotipaikka

Yhtiön toiminimi on Uusi Vesi Oy ja kotipaikka kaupunki A.

2 § Yhtiön toimiala

Yhtiön toimialana on vedenhankinta ja jakelu, viemäriveresien johtaminen ja käsittely sekä niihin liittyvät toiminnot ja niitä tukevat palvelut. Lisäksi yhtiön toimialana on veden käyttöön ja jätevesien käsittelyyn liittyvä tutkimus- ja koetoiminta.

Yhtiö voi omistaa, hankkia ja luovuttaa kiinteistöjä, irtainta omaisuutta ja osakkeita.

3 § Yhtiön vähimmäis- ja enimmäispääoma

Yhtiön vähimmäispääoma on x0 000 000 euroa ja enimmäispääoma x00 000 000 euroa, joissa rajoissa osakepääoma voidaan korottaa tai alentaa yhtiöjärjestystä muuttamatta.

Osakkeiden nimellisarvo on kymmenentuhatta (10.000) euroa.

4 § Osakelajit ja niihin liittyvä äänioikeus

Osakkeet jakautuvat A- ja B-osakkeisiin, joita voi olla yhteensä enintään x0 000 kappaletta. A-osakkeita voi olla enintään x 000 kappaletta ja B-osakkeita voi olla enintään x 000 kappaletta.

Yhtiökokouksessa antaa kukin A-osake kaksikymmentä (20) ääntä ja kukin B-osake yhden (1) äänen.

B-osake ei tuota oikeutta yhtiöstä jaettavaan tuottoon.

Uusmerkinnässä voidaan yhtiökokouksen päätöksen mukaan antaa joko molempia osakelajeja tai ainoastaan toista osakelajia. Uusmerkinnässä, jossa annetaan molempiin osakelajeihin kuuluvia osakkeita, sekä rahastoannissa osakepääoman korotuksen tulee jakautua molempien osakelajien kesken entisessä suhteessa, jolloin A-sarjan osakkeet oikeuttavat merkitsemään vain A-sarjan osakkeita ja B-sarjan osakkeet vain B-sarjan osakkeita.

Osakkeita ei voida muuntaa sarjasta toiseen.

5 § Yhtiön hallitus

Yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä huolehtii hallitus, johon kuuluu kuusi (6) varsinaista jäsentä ja yhtä monta henkilökohtaista varajäsentä.

Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Hallitus on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on kokouksessa läsnä.

Hallituksen jäsenen ja varajäsenen toimikausi päättyy vaalia ensiksi seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.

6 § Toimitusjohtaja

Yhtiöllä on toimitusjohtaja, jonka hallitus valitsee.

7 § Toiminimen kirjoittaminen

Yhtiön toiminimen kirjoittavat hallituksen puheenjohtaja ja toimitusjohtaja, kumpikin erikseen, sekä hallituksen jäsenet kaksi (2) yhdessä.

Yhtiön prokuroista päättää hallitus. Prokura voidaan antaa siten, että prokuristi kirjoittaa yhtiön toiminimen yksin tai toisen prokuristin tai toiminimen kirjoittamiseen oikeutetun kanssa kaksi yhdessä.

8 § Tilikausi

Yhtiön tilikausi on kalenterivuosi.

9 § Tilintarkastajat

Yhtiöllä on kaksi (2) varsinaista tilintarkastajaa ja kaksi varatilintarkastajaa. Tilintarkastajan tulee olla Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja (KHT tai HTM) tai Julkishallinnon ja —talouden tilintarkastuslautakunnan järjestämän JHTT-tutkinnon suorittanut tilintarkastaja.

Yhtiöllä voi olla näiden asemesta tilintarkastajana tilintarkastusyhteisö, mikäli yhtiökokous näin päättää.

Tilintarkastajien toimikausi on kulumassa oleva tilikausi.

Tilintarkastajan tehtävä päättyy vaalia seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.

Tilinpäätös siihen liittyvine asiakirjoinen on luovutettava maaliskuun loppuun mennessä tilintarkastajille, joiden on kuukauden kuluessa luovutettava tilintarkastuskertomus hallitukselle.

10 § Kokouskutsu

Kutsu yhtiökokoukseen on lähetettävä osakkeenomistajille postitse osakeluetteloihin merkittyihin tai muutoin yhtiön tiedossa oleviin osoitteisiin aikaisintaan neljä (4) viikkoa ja viimeistään kaksi (2) viikkoa ennen kokousta.

11 § Varsinainen yhtiökokous

Varsinainen yhtiökokous on pidettävä vuosittain hallituksen määräämänä päivänä toukokuun loppuun mennessä.

Varsinaisessa yhtiökokouksessa on

Esitettävä:

1. Tilinpäätös, joka käsittää tuloslaskelman, taseen liitetietoineen ja toimintakertomuksen
2. Tilintarkastuskertomus

Päätettävä:

3. Tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta
4. Toimenpiteistä, joihin vahvistetun taseen mukainen voitto tai tappio antaa aihetta
5. Vastuuvapaudesta hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle
6. Hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien palkkioista ja matkakustannusten korvauserusteista

Valittava:

7. Hallituksen jäsenet ja varajäsenet
8. Tilintarkastajat ja varatilintarkastajat tai tilintarkastusyhteisö

Käsiteltävä:

10. Muut kokouskutsussa mainitut asiat.

12 § Yhtiöjärjestyksen muuttaminen

Tätä yhtiöjärjestystä voidaan muuttaa tai yhtiö purkaa vain, mikäli osakkeenomistajat, joilla on vähintään 4/5 annetuista äänistä ja kokouksessa edustetuista osakkeista, ovat päätöstä kannattaneet.

13 § Suostumus- ja lunastuslauseke

Ilman yhtiön suostumusta yhtiön osakkeita eivät voi luovutustoimin hankkia muut kuin kunnat, kuntayhtymät sekä Kuntien eläkevakuutuksen jäsenyhteisöksi liittyneet sellaiset osakeyhtiöt, joiden koko osakekanta on Kuntien eläkevakuutuksen jäsenyhteisöjen omistuksessa.

Jos osakesaannolla, millä hyvänsä, siirtyy yhtiön ulkopuoliselle uudelle omistajalle, on siirron saajan viipymättä ilmoitettava siitä hallitukselle. Lunastusoikeus ei koske sulautumiseen tai kuntaliitokseen perustuvia saantoja.

Lunastusoikeus on ensisijaisesti osakkeenomistajilla ja toissijaisesti yhtiöllä itsellään, joka voi lunastaa ulkopuoliselle siirtyviä osakkeita ainoastaan voitonjakokelpoisilla varoilla. Yhtiölle lunastetut osakkeet on poistettava osakeluettelosta ja osakekirjat tehtävä kelpaamattomiksi.

Jos useammat osakkaat haluavat käyttää lunastusoikeuttaan, on osakkeet jaettava hallituksen toimesta lunastukseen halukkaiden kesken heidän omistamiensa A-osakkeiden mukaisessa suhteessa. Mikäli osakkeiden jako ei näin mene tasan, jaetaan ylimääräiset osakkeet lunastusta haluavien kesken arvalla.

Lunastushinta on siirtäjän ja siirronsaajan sopima hinta. Mikäli saanto on vastikkeeton, lunastushinta on viimeisestä vahvistetusta taseesta tasearvoin laskettava osakkeen substanssiarvo, jolloin mahdollinen poistoero ja varaukset on laskettava varoiksi laskennallisella verovelalla vähennettynä.

Hallituksen tulee antaa tieto osakkeenomistajille osakkeen siirtymisestä kahden viikon kuluessa siirtoilmoituksesta lukien. Tiedoksi antamisen tulee tapahtua samalla tavalla kuin kokouskutsun antaminen. Tiedon tulee sisältää lunastushinta ja päivämäärä, jolloin lunastusvaatimus viimeistään on tehtävä.

Osakkeenomistajien on esitettävä lunastusvaatimuksensa kirjallisesti yhtiölle kuukauden kuluessa siitä, kun osakkeen siirtymisestä on hallitukselle ilmoitettu. Mikäli kukaan osakkeenomistajista ei halua käyttää lunastusoikeuttaan, tulee yhtiön yhtiökokouksen kahden kuukauden kuluessa siitä, kun osakkeen siirtymisestä on hallitukselle ilmoitettu, päättää osakkeen lunastuksesta, jos yhtiö haluaa käyttää lunastusoikeuttaan.

Lunastushinta on suoritettava siirronsaajalle käteisenä rahana tai pankin varmentamalla shekillä kahden viikon kuluessa siitä kun lunastusvaatimuksen esittämisäika päättyi tai yhtiön lunastaessa osakkeet yhtiökokouksen päätöksen tekemisestä lukien.

Maininta lunastuslausekkeen sisällyttämisestä yhtiöjärjestykseen on merkittävä osakekirjoihin osakeluetteloon, mahdollisesti annettavaan väliaikaistodistukseen ja osakeanttilippuun.

HENKILÖSTÖN ASEMA MUODOSTETTAESSA NYKYISISTÄ VESILAITOKSISTA
ALUEELLINEN VESIHUOLTOYHTIÖ UUSI VESI OY

1. Henkilöstö siirtyy yhtiön palvelukseen vanhoina työntekijöinä 1.1.2019 alkaen

A:n ja B:n kaupunkien sekä C:n kunnan palveluksessa päätoimisesti vesihuollon tehtävissä toimiva henkilökunta siirtyy perustettavan alueellisen vesihuolto-yhtiön palvelukseen ns. vanhoina työntekijöinä työ-, palkka-, loma- ja muine etuuksineen. Kunnalliset virat muuttuvat tässä yhteydessä normaaleiksi työsuhteiksi. Yhtiön palvelukseen siirtyvät henkilöt on lueteltu liitteessä 1.

Yhtiöön siirtyvä henkilöstö saa vakinaisessa tehtävässään välittömästi ennen siirtoa maksetun varsinaisen palkan, ellei toimenkuvan merkittävästi muuttuessa tapauskohtaisesti toisin sovita. Siirtyvän henkilöstön 31.12.2018 voimassa olevat palkanosat voivat muuttua varsinaisen palkan pysyessä ennallaan. Vuoden 2018 aikana tehtävistä sopimuksista on pyydetty valmistelutyöryhmän lausunto.

Alueellisen toiminnan järkevä organisointi saattaa edellyttää muutoksia henkilöiden nykyisiin tehtäväkuviin sekä toimipisteisiin. Tarvittavista muutoksista sovitaan henkilöstön kanssa ja yhtiö järjestää tarvittavan koulutuksen.

Aikaisemman kuntakohtaisen toimialueen sijasta yhtiöllä on yksi yhtenäinen kaikki osakaskunnat käsittävä toimialue.

2. Työehtosopimuksena on palvelutyönantajien työehtosopimus (Avainta TES)

Työehtosopimuksena on kulloinkin voimassa oleva palvelutyönantajien työehtosopimus, joita täydennetään paikallisissa neuvotteluissa tehtävillä työehtosopimuksilla ja yhtiö liittyy Palvelutyönantajayhdistyksen jäsenyhteisöksi. Neuvottelujärjestelmä ja neuvottelumenettely ovat työehtosopimuksen mukaiset. Lähtötilanteessa tuntipalkkaiseen henkilöstöön sovelletaan kunnallisia työehtosopimuksia.

Paikallisissa sopimuksissa pyritään yhtenäistämään muut henkilökunnan edut.

Palkanmaksu suoritetaan kuukausipalkkaisille kunkin kuukauden puolivälissä.

3. Henkilökunnan työsuhdeturva

Ketään yhtiöön vanhana työntekijänä tulevaa henkilöä ei irtisanota yhtiön perustamisesta suoraan tai välillisesti johtuvista syistä. Ketään yhtiöön vanhana työntekijänä tulevaa henkilöä ei myöskään irtisanota tai lomauteta tuotannollisista tai taloudellisista syistä ensimmäisen viiden vuoden aikana.

4. Eläkeoikeus

Yhtiö ostaa eläkevakuutuspalvelut Kuntien Eläkevakuutukselta. Yhtiön palvelukseen vanhoina työntekijöinä siirtyvien henkilöiden (liiteluettelo nro 1) eläke-etuudet turvataan siirtymähetken tasolle.

Työntekijät, jotka saavuttavat vanhuuseläkkeen ehtona olevan henkilökohtaisen eläkeiän vuoden sisällä yhtiön perustamisesta, voivat halutessaan jäädä, yhtiöön siirtymisen sijasta, entisen työnantajansa palvelukseen. Yhtiö sitoutuu työllistämään heidät ko. kunnan työntekijöinä enintään yhden vuoden ajan. Pääperiaatteena on, että kaikki päätoimisesti vesilaitoksissa työskentelevät siirtyvät.

Vanhan eläkeikäjärjestelmän valinneet ja nyt yhtiön palvelukseen vanhoina työntekijöinä siirtyvät henkilöt ovat oikeutettuja siirtymään myöhemmin takaisin entisen kuntatyönantajansa palvelukseen, jos yhtiö syystä tai toisesta vaihtaa eläkelaitosta eikä asiasta muuten päästä sopimukseen.

5. Lomaoikeuden siirtyminen

Työntekijöillä säilyy oikeus yhtiön palvelukseen siirryttäessä kuntatyönantajan palveluksessa siirtymähetkellä kertyneisiin pitämättä oleviin vuosilomapäiviin ja säästölomiin myös yhtiön palveluksessa.

6. Työterveyshuolto

Työterveyshuolto järjestetään lain edellyttämällä tavalla.

7. Työpaikkaruokailu

Työpaikkaruokailu toteutetaan lounaseteileillä, joita yhtiö myy henkilökunnalleen vastaavasti tuettuna, kuin X:n kaupunki/kunta tekee yhtiön perustamishetkellä. Järjestelmän muutoksista sovitaan henkilöstön kanssa.

8. Osallistumisjärjestelmät

Yhtiössä noudatetaan lakia yhteistoiminnasta yrityksissä. Henkilöstöllä on myöhemmin paikallisesti sovittavalla tavalla edustus yhtiön johtoryhmässä ja myös työpaikkakokouksia pidetään paikallisesti sovittavalla tavalla.

9. Työsuojeluorganisaatio

Yhtiöön perustetaan oma työsuojeluorganisaatio myöhemmin paikallisesti sovittavalla tavalla ja sen tehtävät ovat työsuojelun valvontalain mukaiset.

10. Luottamusmiehet

Luottamusmiesten osalta noudatetaan Palvelulaitosten työnantajyhdistyksen työehtosopimusta.

11. Virkistystoiminta

Henkilökunnan tulee perustaa vapaa-aikatoimikunta tai henkilökuntayhdistys, joka vastaa henkilökunnalle järjestettävästä virkistystoiminnasta. Yhtiö osoittaa virkistystoimintaan vuosittain määrärahan, joka voi olla suuruusluokaltaan x % (esim. 0,5) vuoden bruttopalkoista.

12. Uuden henkilöstön asema

Yhtiöön tulevan uuden henkilöstön edut ovat pääsääntöisesti samat, kuin sillä henkilöstöllä, joka siirtyy yhtiöön vanhoina työntekijöinä.

Paikka ja aika

Uusi Vesi Oy

Veikko Vesimies
toimitusjohtaja

Paikalliset työntekijöitä edustavat järjestöt

JHL, A kaupunki
neuvottelujärjestö

A KTN, teknisten

Pekka Pääjehu
pääluottamusmies

Terho Tekninen
puheenjohtaja

JHL, B kaupunki

JHL, C kunta

Timo Työmies
pääluottamusmies

Hannu Haaroittaja
pääluottamusmies

LIITE 5 SOPIMUS YHTEISTYÖSTÄ VESIHUOLLON RAKENTAMISESSA JA KEHITTÄMISESSÄ UUSI VESI OY:N JA KAUPUNGIN A VÄLILLÄ

1. Sopimuksen tausta ja tarkoitus

Uusi Vesi Oy toimii seudullisena vesihuoltolaitoksena kaupungeissa A ja B sekä kunnassa C. Yhtiö hoitaa vesihuoltoa ”vähintään” lainsäädännössä vesihuoltolaitokselle asetettujen velvollisuuksien mukaisesti. Yhtiö huolehtii vesihuollosta A kaupungin yhtiölle määrittämällä toiminta-alueella.

Uusi Vesi Oy:n toiminnan rahoituslähteitä ovat vedenkäytön perusteella kerättävät veden- ja jäteveden käyttömaksut, kiinteistölle toimitettavissa olevaan hetkittäiseen vesimäärään liittyvät veden- ja jäteveden perusmaksut, liittymismaksut sekä muut maksutulot mm. palveluliiketoiminnasta. Tällä sopimukselle sovitaan yhteistyön muodoista ja periaatteista suunniteltaessa ja toteutettaessa vesihuoltoa kaupungissa A.

2. Sopimusosapuolet

Kaupunki A, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut
Uusi Vesi Oy

3. Toiminta-alueet ja vesihuollon kehittämissuunnittelu

Kaupungin A vesihuoltolainsäädännössä mainittuihin tehtäviin kuuluvat:

- määrittää alueensa vesihuoltolaitoksille toiminta-alueet
- laatia ja ylläpitää vesihuollon kehittämissuunnitelmaa

Uusi Vesi Oy tekee ehdotuksen oman toiminta-alueensa muutoksista neljän vuoden välein.

Vesihuollon kehittämissuunnitelma kattaa koko kaupungin alueen ja alueella toimii Uusi Vesi Oy:n ohella muitakin vesihuoltolaitoksia (osuuskuntia). Uusi Vesi Oy osallistuu vesihuollon kehittämissuunnitelman laadintaan ja ylläpitoon 50 % maksuosuudella. Uusi Vesi Oy ylläpitää ajantasaista kaupungin A hyväksymää toiminta-aluekartastoa ja vesihuollon kehittämissuunnitelmaa ja antaa sen yleiseen käyttöön mm. nettisivuillaan.

4. Yhteistoiminta maankäytön suunnittelussa

Uusi Vesi Oy sitoutuu siihen, että vesihuoltoa kehitetään ja rakennetaan kaupunki yhdyskuntakehitystä vastaavasti.

Maankäyttöä suunniteltaessa otetaan huomioon vesihuollon toteutettavuus ja kustannukset. Vesihuollon kustannuksiin vaikuttavia tekijöitä ovat mm. kaavoitettavan alueen koko, rakentamisen tehokkuus, alueen etäisyys olemassa olevista vesihuollon runkoverkoista, maaperän rakennettavuus ja yleinen korkeusasema, ja maaston kaltevuusolosuhteet.

Yhtiö osallistuu valmisteilla olevien yleiskaavojen ja asemakaavojen suunnitteluun osallistumalla tarpeellisessa määrin kaavakokouksiin ja antamalla lausuntoja kaavaluonnoksista ja kaavoista ja muutenkin osaltaan tukemalla kaavoitushakkeita. Uusi

Vesi Oy teettää tarvittavassa laajuudessa kustannuksellaan vesihuollon yleissuunnitelmia kaavoituksen eri vaiheissa. Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut sisällyttää vesihuollon yleissuunnitelman ja hulevesien hallintasuunnitelman laadinnan hinnoitteluperusteet ulkopuolisten kaavasuunnittelusopimusten sisältöön.

Yhtiö antaa lausunnot tonttijakojen vaikutuksista kiinteistöjen vesihuollon toteutettavuuteen.

5. Katujen ja vesihuollon yhteissuunnittelu

Uudisalueilla katurakenteeseen asennettavat vesihuoltolinjat suunnitellaan katusuunnittelun kanssa samaan aikaan ja esitetään samoissa suunnitelma-asiakirjoissa. Samoin toimitaan silloin, kun katu ja siinä oleva vesihuolto saneerataan uudelleen rakentamalla. Suunnittelu teetetään ulkopuolisella suunnittelutoimistolla tai se tehdään kaupungin A yhdyskunta- ja ympäristöpalveluiden omana työnä. Suunnittelua tehdään vuotuisen suunnitteluohjelman mukaisesti kohteisiin ja muihin tarvittaviin kohteisiin. Suunnitteluun liittyy tarvittava määrä maaperätutkimuksia ja kartoitustyötä.

Omana työnä tehtävä suunnittelu laskutetaan vesihuollon osalta vuosittain sovittavan tuntiveloitushinnaston mukaisesti. Suunnittelutyöstä pidetään suunnittelijakohtaista tuntikirjanpitoa, jossa vesihuollon suunnittelun osuus on eritelty. Suunnittelukustannukset laskutetaan neljännesvuosittain.

Ulkopuolelta hankittavan suunnittelun kilpailuttaa ja tilaa pääsääntöisesti kaupungin A yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut. Kilpailutuksessa ja suunnittelusopimuksessa huomioidaan vesihuollon suunnittelu. Vesihuollon suunnittelusta aiheutuvat kustannukset laskutetaan suoraan Uusi Vesi Oy:lta. Uusi Vesi Oy vastaa vesihuollon suunnittelun tasosta ja laadusta, yhtiö osallistuu suunnittelukokouksiin ja tarpeellisessa määrin maastokatselmuksiin sekä antaa suunnittelijan käyttöön niitä tietoja mm. johtojen sijainnista mitä suunnittelussa normaalisti tarvitaan.

Mikäli yhteishankkeissa tarvitaan katujen ja vesihuoltolinjojen maastotutkimuksiin maanomistajalupia tms. niiden hankinnasta vastaa kaupungin A yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut. Jos yhteishankkeissa vesihuoltolinjoja joudutaan sijoittamaan osin yksityiselle maalle, niiden sijoitusluvut hankkii Uusi Vesi Oy.

Kaikissa tapauksissa suunnitelmien tulee valmistua riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta rakentamistyön valmisteluun jää riittävästi aikaa ja jotta rakentamistyö voidaan tähtäin osin toteuttaa taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

6. Katujen ja vesihuollon uudisrakentaminen yhteistoiminnassa

Katujen ja vesihuollon yhteisrakentamista valmistellaan vuotuisissa työohjelmaneuvotteluissa. Valmistelun perusteella laaditaan yhteen sovitettua uudisrakennusohjelmaa viimeistään vuoden alkuun mennessä. Yhteensovitettuihin työohjelmiin voidaan tehdä muutoksia toimintavuoden aikana.

Rakentamistyö kilpailutetaan ja toteutetaan urakoin tai sen voidaan rakennuttaa kaupungin infralla. Uusi Vesi Oy:llaon viimeksi mainittua toteutustapaa varten tehty sopimus "Puitesopimus vesihuollon maanrakennustöistä".

Ulkopuolisen katu- ja vesihuoltourakoinnin kilpailuttaa kaupungin A yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut. Kun kilpailutuksessa valintaperusteena käytetään urakkahintaa,

katsotaan edullisimmaksi tarjoukseksi se, jossa katu- ja vesihuoltotöiden yhteenlaskettu urakkasumma on edullisin.

Urakkasopimus toteutetaan ns. kolmikantasopimuksena, jossa allekirjoittajina ovat urakoitsija, kaupungin A yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut ja Uusi Vesi Oy. Urakoitsijan kilpailuttamisesta vastannut osapuoli toimii päärakennuttajana, jonka velvollisuuksiin kuuluvat mm:

- tarkistaa ja työnaikana valvoo, että valittu urakoitsija toteuttaa tilaajavastuulain mukaiset velvoitteet
- huolehti siitä, että työmaalla pidetään riittävä määrä työmaakokouksia
- nimetä työsuojelukoordinaattori
- koordinoida hanketta muiden johtolaitosten suuntaan (mm. kaukolämpö ja kaapelit)
- tiedottaa työmaan alkamisesta ja sen yleisestä etenemisestä
- taltioida työn- ja takuunaikaiset vakuudet

Molemmat osapuolet toteuttavat työmaavalvontaa osaltaan ellei toisin sovita. Vesihuollon rakentaminen toteutetaan Uusi Vesi Oy:n hankkimin putkimateriaalein, jolloin Uusi Vesi Oy vastaa materiaalien laadusta ja oikea-aikaisesta toimittamisesta urakoitsijan käyttöön.

Urakka sovitaan vastaanotetuksi molempien tilaajaosapuolien tämän hyväksyessä. Yhteisesti sovittaessa voidaan urakka erikseen vastaanottaa myös joko katu- tai vesihuoltotöiden osalta. Mahdolliset takuunaikaiset tarkastukset ja huomautusluettelot tehdään yhteistoiminnassa.

Yhteisrakentamisen maanrakentamistöiden kustannukset jaetaan katujen ja vesihuollon osalta hankkeen suunnitteluvaiheessa laaditun kustannusarvion perusteella. Kustannusarvion laadinnassa käytetään massojen osalta oheisen liitepiirustuksen 1 mukaista ositusta katu- ja vesihuoltomassoihin.

7. Katujen ja vesihuollon saneeraus yhteistoiminnassa

Katujen ja vesihuollon yhteissaneeraamisella tarkoitetaan katu- ja vesihuoltorakenteiden uudelleen rakentamista uusilla suunnitelmissa. Tässä saneeraustavassa katurakenne uusitaan kaivamalla ja vesihuoltolinjat uusitaan asentamalla vanhojen putkien sijaan tai lähes vanhaan asennuspaikkaan uudet putket. Usein katuun asennetaan myös hulevesiviemäri katurakenteen ja kiinteistöjen alueiden kuivaamiseksi. Tarkoituksena on saada saneeratuksi mahdollisimman laajasti myös kiinteistöjen ylläpitovastuulle kuuluvia tonttijohtoja.

Molemmilla osapuolilla tulee olla pitkän aikajakson (vähintään 5 vuotta) lista kohteista, joita käsitellään ja priorisoidaan vuosittain rakentamisohjelmaa valmisteltaessa, jotta saneerauskohteiksi valikoituvat sekä katu- että vesihuoltosaneerausta eniten tarvitsevat osuudet. Lisäksi pyritään 2 vuoden suunnitelmavarantoon. Katujen ja vesihuollon yhteissaneeraamista valmistellaan vuotuisissa työohjelmaneuvotteluissa. Valmistelun perusteella laaditaan yhteen sovitettua uudisrakennusohjelmaa viimeistään vuoden alkuun mennessä. Yhteensovittuihin työohjelmiin voidaan tehdä muutoksia toimintavuoden aikana.

Rakentamistyö kilpailutetaan ja toteutetaan urakoin tai sen voidaan rakennuttaa kaupungin infralla. Uusi Vesi Oy:lla on viimeksi mainittua toteutustapaa varten tehty sopimus ”Puitesopimus vesihuollon maanrakennustöistä”. Käytettäessä ulkopuolista urakoitsijaa, pätee vastuihin sama kuin kohdassa 6.

Erityisesti saneeraushankkeissa varmistetaan riittävän asukastiedottamisen määrä ja taso. Tiedotustapahtumista ja muusta tiedottamisesta sovitaan viimeistään tilaus- tai urakkasopimusta laadittaessa. Asukkaille varataan saneerauksen yhteydessä mahdollisuus uusia / saneerata tonttijohtonsa mahdollisimman edullisesti. Katualueella sijaitsevan tonttijohto-osuuden saneerauksen markkinoinnista vastaa Uusi Vesi Oy ja tonttijohtojen saneeraus huomioidaan mm. ulkoisten urakkasopimusten yksikköhinnoissa. Yhtiö saattaa riittävän aikaisessa vaiheessa rakennushankkeen tietoon ne tonttijohtot, joiden saneeraukset liittyvät ovat tilanneet.

Saneeraushankkeissa kustannukset jaetaan katujen ja vesihuollon osalta hankkeen suunnitteluvaiheessa laaditun kustannusarvion perusteella. Kustannusarvion laadinnassa käytetään massojen osalta oheisen liitepiirustuksen 1 mukaista ositusta katu- ja vesihuoltomassoihin.

8. Erilliset saneerauskohteet ja verkostojen uudisrakentaminen kun kyseessä ei ole yhdessä toteutettava hanke

Yhteishankkeiden lisäksi HS-Vedellä on erikseen toteutettavia vesihuoltolinjojen uudisrakennus- ja saneeraustöitä joita se toteuttaa parhaaksi katsomallaan toteutusmallilla ja teknisellä toteutustavalla noudattaen niitä sääntöjä ja ohjeita joita kaupunki on asettanut yleisillä alueilla työskentelyyn.

9. Katualueen ja sillä sijaitsevien vesihuoltoverkostojen kunnossapito

Uusi Vesi Oy vastaa vesihuoltojohtojen kunnossapidosta vesihuoltojohtojen omistajana. kaupungin A yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut kunnossapitää katua ja siihen liittyviä rakenteita.

Osapuolet toteuttavat omaa kunnossapitovastuutaan yhteistoiminnassa ja tiedottavat toisilleen mahdollisista kunnossapitotarpeista. Kiireellisissä ja pakottavissa tapauksissa kumpikin osapuoli voi tehdä korjaustoimenpiteen ja laskuttaa siitä jälkikäteen. Erityisesti yhteistoiminnassa toteutettavaa kunnossapitoa ovat kaivojen kansistojen ja kaivojen ylärakenteiden ylläpito.

Vuotuinen katujen päällystysohjelma saatetaan riittävän ajoissa molempien osapuolien tietoon. Uusi Vesi Oy sitoutuu päällystystöitä tehtäessä korotuttamaan ja tarvittaessa vaihtamaan päällystettävien alueiden kaivojen kannet ja kansistot. Kaupunki puolestaan huomioi tämän päällysteurakoita sopiessaan mm. pyytämällä kaivotöihin yksikköhinnoittelun urakoitsijalta ja edellyttämällä kaivojen kansistöiden tekemistä tarvittavassa laajuudessa.

Katujen kuivatusta varten rakennetut sadevesikaivot kuuluvat kaupungin kunnossapitovastuulle liittymäputkineen. Kaivoja kunnossapidetään niin, että niiden sakkapesät toimivat vesistönsuojelullisesti hyvin kiinteän aineksen poiston osalta ja niin, että kiinteitä aineita kuten hiekkaa ei kulkeudu runkosadevesiviemäriin.

10. Avouomien kunnossapito

Uusi Vesi Oy osallistuu sellaisten ojien ja avouomien kunnossapitoon joita käytetään yhtiön hulevesiviemäriverkoston purkupaikkoina. Ojiin ja uomiin kulkeutuu vettä myös mm. suoraan kaduilta ja puistoista, pelloilta ja tonteilta. Yhteisesti kunnossapidettävät avouomat on lueteltu liitteessä 2 ja niiden kunnossapitoa toteutetaan seuraavien periaatteiden mukaisesti:

- kohdelistalla mainittujen ojien kuntoa tarkkailevat molemmat sopimusosapuolet ja tarpeen tullen kaivuun ja siihen kuuluvat työt järjestää se jolla tarve on
- työstä aiheutuvat toteutuneet kulut jaetaan tasan sopimusosapuolien kesken, omia kustannuksia ei laskuteta
- kun perkauskohte on laaja tai se sisältää esim. erityistä maisemointia, penkkujen kivetyksiä, aitaamisia tai muita vastaavia, sovitaan asiasta erikseen
- kohdelistaan tehdään muutoksia tarvittaessa

Toimintavuoden aikana tehtävät ojaston kunnossapito ja perusparannustoimenpiteet pyritään sopimaan etukäteen vuotuisissa työohjelmaneuvoitteluisissa.

11. Kaupungin kuivatusvesipumppaamoiden kunnossapito

Kaupungin alueella on joitakin, esimerkiksi alikulkutunneleiden ja kaupungin kiinteistöjen piha-alueiden hulevesien kuivattamiseksi tehtyjä pumppaamoita, jotka kuuluvat kunnan kunnossapitovastuulle. Näiden pumppaamoiden hoitamisesta ja kunnossapidosta tehdään erillinen sopimus.

12. Toiminta ja vastuut erityistilanteissa

Erityistilanteilla tarkoitetaan tässä yhteydessä vesijohtoputkien rikkoutumista ja sateen tai sulamisen aiheuttamia tulvatilanteita hule- ja jätevesiviemäriverkoissa. Uusi Vesi Oy:lla on erityistilanteita varten jatkuva työajan ulkopuolinen varallaolo kaupungin alueella. Toiminta erityistilanteissa, erityisesti kaupunkilaisten suuntaan, tulee olla nopeaa, vastuultaan selkeää ja määrätietoista. Ihmisten terveydentilaa ei saa vaarantaa missään tilanteissa mm. jätevesiviemäriin tulvatapauksissa ja vesijohtovuotojen korjauksissa ja johtojen korjauksen jälkeisessä käyttöönotossa.

Uusi Vesi Oy vesijohtoverkoston ylläpitäjänä vastaa vesijohtovuotojen korjaamisesta ja mahdollisesti vuodon aiheuttamien haittojen ja vahinkojen käsittelemistä ja korvaamisesta omien menettelytapojensa mukaisesti.

Uusi Vesi Oy vastaa jätevesiviemäriverkoston ylläpitäjänä viemärien sortumien korjaamisesta ja jätevesiviemäriverkoston tulvien aiheuttamien vahinkojen käsittelemistä ja korvaamisesta omien menettelytapojensa mukaisesti.

Sopimusosapuolet ovat tietoisia siitä, että vesijohtovuodon tai sortuneen viemäriin korjaaminen on toisinaan tehtävä normaalin työajan ulkopuolella ja niin, että kaikkia katualueella kaivamiseen liittyviä viranomaislupia ei ehditä toiminnan pikaisen luonteen takia hankkimaan.

Kaupungin A yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut katuverkoston ylläpitäjänä vastaa katualueiden ja muiden yleisten alueiden tulvista ja sade- ja sulamisvesien aiheuttamien haittojen ja vahinkojen käsittelemisestä ja korvaamisesta. Uusi Vesi Oy vastaa liittymissopimusten mukaisesti niistä hulevesitulvavahingoista, jotka ovat aiheutuneet

hulevesiverkoston sopimuksenvastaisesta tulvimisesta (10 cm katutasen yläpuolelle liittymän kohdalla).

13. Sopimuksen voimassaolo

Sopimus on voimassa toistaiseksi.

14. Muut sopimusasiat

Tällä sopimuksella korvataan "Sopimus yhteistyöstä vesihuollon rakentamisessa ja kehittämisessä vuonna xx"

Kaupungissa _____.____.20xx

Kaupunki A
yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

Uusi Vesi Oy

tilaajajohtaja

toimitusjohtaja

Liitteet:

Liite 1: Kustannusjako katu- ja vesihuollon maanrakennustöiden osalta

Liite 2: Yhteisesti kunnossapidettävät avouomat